

Granskningsrapport Gällivare kommun

Innehållsförteckning

Uppdrag och syfte	6
Genomförande	6
Granskade dokument	7
Rapportens upplägg	7
Övrigt	7
Lagstiftning	8
Förvaltningslagen	8
Socialtjänstlagen	8
Portalparagrafen	8
Vägledande principer	9
Legalitetsprincipen	9
Objektivitetsprincipen	9
Proportionalitetsprincipen	9
Helhetssyn	9
Frivillighet och självbestämmande	9
Normaliseringsprincipen	9
Närhetsprincipen	9
Flexibilitet	9
Kontinuitetsprincipen	10
Socialtjänstens ansvar	10
God kvalitet	10
Samverkan	10
Delaktighet – Rättslig reglering	11
Delaktighet – Gällivare kommun	11
Samtal med barn – Rättslig reglering	12
Samtal med barn – Gällivare Kommun	12
Dokumentation	13
Utformning av beslut – Rättslig reglering	14
Utformning av beslut – Gällivare kommun	14
Kommunicering – Rättslig reglering	14
Kommunicering – Gällivare kommun	14
Journalanteckningar och dokumentation – Rättslig reglering	17
Journalanteckningar och dokumentation – Gällivare kommun	18

Handläggning _____	23
Handläggning av ärenden _____	24
Ansökan – Rättslig reglering _____	24
Ansökan – Gällivare kommun _____	24
Anmälan – Rättslig reglering _____	26
Anmälan – Gällivare kommun _____	26
Skyddsbedömning – Rättslig reglering _____	27
Skyddsbedömning – Gällivare kommun _____	27
Förhandsbedömning – Rättslig reglering _____	28
Förhandsbedömning – Gällivare kommun _____	29
Utredningsplan _____	30
Utredningsplan – Gällivare kommun _____	31
Utredning – Rättslig reglering _____	31
Utredning – Gällivare kommun _____	33
Vårdplan – Rättslig reglering _____	45
Vårdplan – Gällivare kommun _____	46
Genomförandeplan – Rättslig reglering _____	46
Genomförandeplan – Gällivare kommun _____	48
Insatser _____	49
Samtycke – Rättslig reglering _____	50
Samtycke – Gällivare kommun _____	50
Aktuella placeringsformer _____	52
Jourhem – Rättslig reglering _____	52
Jourhem – Gällivare kommun _____	52
Familjehem - Rättslig reglering _____	53
Familjehem – Gällivare kommun _____	54
Uppföljning av vård - Rättslig Reglering _____	56
Uppföljning av vård – Gällivare kommun _____	56
Övervägande av vård – Rättslig reglering _____	57
Övervägande av vård – Gällivare kommun _____	57
Umgängesbegränsning – Rättslig reglering _____	58
Umgängesbegränsning – Gällivare kommun _____	59
Övervägande av umgängesbegränsning – Gällivare kommun _____	60
Umgängesplanering – Rättslig reglering _____	61

Umgängesplanering – Gällivare kommun _____	61
Övriga åtgärder _____	62
Beslut enligt 11 § LVU _____	63
Folkbokföring _____	63
DNA-test _____	64
Sammanfattning av granskningen _____	66
Åtgärder har vidtagits utan lagstöd och flera beslut har fattats utan lagstöd. _____	66
Rekommendationer _____	69

Uppdrag och syfte

Undertecknads uppdrag har varit att granska handläggning och dokumentation inom Biståndsenheten Barn och Unga, Socialförvaltningen, Gällivare kommun.

Syftet med granskningen har varit att svara på frågan om handläggning och dokumentation inom Biståndsenheten Barn och Unga, Socialförvaltningen, Gällivare kommun sker enligt rådande lagar och föreskrifter.

Undertecknad gör ingen bedömning kring korrektheten i de fattade besluten utan granskar enbart om besluten är fattade i enlighet med rådande lagstiftning.

Genomförande

Underlag för granskningen:

- Journalanteckningar
- Beslut i verksamhetssystemet
- Handlingar upprättade i verksamhetssystemet
- Den fysiska akten

Granskningen omfattar sex individärenden:

Ärende A (syskon)

AA – Åtgärder enligt LVU

AB – Åtgärder enligt LVU

AC – Åtgärder enligt SoL

Ärende B

B – Åtgärder enligt SoL

Ärende C (syskon)

CA – Åtgärder enligt LVU

CB – Åtgärder enligt LVU

Dessa ärenden har avidentifierats med hänsyn till den enskildes integritet samt den sekretess som råder gällande individärenden inom Socialförvaltningen.

Granskade dokument

Anmälningar och förhandsbedömningar
Utredningar
Vårdplaner
Beslut
Övervägande av vård
Övervägande av umgängesbegränsning
Hälsoundersökning
Sammanträdesprotokoll från Socialnämnden
Sammanträdesprotokoll från Socialnämndens sociala utskott
Polisanmälningar
Dokument från Polismyndigheten
Domar från Förvaltningsrätt
Domar från Kammarrätt
Dokument från Regionen

Rapportens upplägg

Undertecknad redogör först för de rättsliga reglerna inom området och därefter redogör undertecknad för resultatet av granskningen. Undertecknad använder sig av exempel från den faktiska handläggningen samt vad som framkommit under genomförda intervjuer med medarbetare. De exempel som undertecknad redogör för i rapporten har avidentifierats med hänsyn till den enskildes integritet samt den sekretess som föreligger i individärenden inom Socialförvaltningen.

Övrigt

Undertecknad har träffat vårdnadshavare i Gällivare vid ett tillfälle den 29 september 2023. Undertecknad har under granskningen tagit del av vårdnadshavarnas ljudupptagningar från möten med Gällivare kommuns socialtjänst.

Undertecknad har, tillsammans med arbetsrättsjurist Eric Hietala, intervjuat samordnare och de socialsekreterare som handlagt dessa ärenden. Under dessa intervjuer närvarade även Kommundirektör Monica Flodström, Personalchef Anna Johansson Miittinen samt Malin Fröjmark, Akademikerförbundet SSR. Intervjuerna ägde rum i Gällivare den 27 november 2023.

Lagstiftning

- Socialtjänstlagen
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)
- Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)
- Föräldrabalken
- Förvaltningslagen
- Kommunallagen

Förvaltningslagen

Av 11 kap. 8 § SoL framgår att i ärenden hos socialnämnden som avser myndighetsutövning skall följande bestämmelser i förvaltningslagen tillämpas:

- 10 § Parts rätt till insyn
- 11–12 §§ Åtgärder om handläggning försenas
- 23 § Utredningsansvaret
- 24 § Lämna uppgifter muntligt
- 25 § Kommunikation
- 31 § Hur beslut skall utformas
- 32 § Motivering av beslut
- 33–34 §§ Underrättelse om innehållet i beslut samt hur ett överklagande går till (besvärshänvisning)
- 36 § Rättelse av skrivfel och liknande

För socialtjänsten gäller även följande bestämmelser i förvaltningslagen:

- 5 § Legalitet, objektivitet och proportionalitet
- 25 § Rätt till företräde inför nämnden

Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen (SoL) är en ramlag som ger kommunerna stor frihet att utforma verksamheten utifrån lokala förutsättningar och behov.

Portalparagrafen

I 1 kap. 1 § SoL (portalparagrafen) anges socialtjänstens övergripande mål och grundläggande värderingar. Socialtjänsten skall främja individers:

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Vidare framkommer att socialtjänsten skall bygga på respekt för individens självbestämmanderätt och integritet¹.

Vägledande principer

Legalitetsprincipen

Socialtjänsten får endast vidta åtgärder som har stöd i lagstiftning².

Objektivitetsprincipen

Socialtjänsten skall i sin verksamhet vara saklig och opartisk³.

Proportionalitetsprincipen

Socialtjänsten får endast ingripa i ett enskilt intresse om åtgärden som genomförs kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än nödvändigt och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den åtgärden riktas mot⁴.

Helhetssyn

En individs eller en grups sociala situation och de problem som den enskilde eller en grupp har skall ses i förhållande till hela den sociala miljön⁵.

Frivillighet och självbestämmande

Frivillighet och individens självbestämmande skall vara vägledande inom socialtjänstens verksamheter.

Normaliseringsprincipen

Stöd och hjälpinsatser skall normaliseras så att individer eller grupper ej känner sig stämplade eller utpekade⁶.

Närhetsprincipen

Insatser i hemmet går före vård utanför hemmet och insatser och vården skall anordnas så nära hemmet som möjligt⁷.

Flexibilitet

Insatserna skall anpassas till individens förutsättningar och behov och socialtjänsten behöver därmed förfoga över ett brett utbud av insatser⁸.

---

1 1 kap. 1 § SoL

2 5 § 1 st. FL

3 5 § 2 st.

4 5 § 3 st. FL

5 5 Bet. 2000/01: SoU18 s. 17

6 Prop. 1979/80:1 Del A s. 213

7 Prop. 1979/80:1 Del A s. 215

8 Bet 2000/01: SoU18 s. 17

Kontinuitetsprincipen

Insatser till individen skall i största möjligaste mån genomföras av samma personal⁹.

Socialtjänstens ansvar

Av 2 kap. 1 § SoL framgår att socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de är i behov av.

Av 1 kap. 1 § tredje stycket SoL framgår att socialtjänstens verksamhet skall bygga på respekt för individernas självbestämmanderätt och integritet.

God kvalitet

Av 3 kap. 3 § SoL framgår följande:

- Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet
- Personal skall ha lämplig utbildning och erfarenhet
- Kvaliteten i verksamheten skall systematisk och fortlöpande utvecklas och säkras
- För att uppnå god kvalitet i socialtjänsten krävs även ett tydlig ledarskap, att verksamheten arbetar rättssäkert, är tillgänglig samt möjliggör medinflytande (delaktighet)

Det skall vara enkelt och smidigt för den enskilde att komma i kontakt med myndigheten¹⁰ och myndigheten skall, utan dröjsmål, bistå den enskilde med sådan hjälp att denne kan tillvarata sina intressen¹¹. Vidare skall myndigheten vara tillgänglig för kontakter med enskilda¹².

Samverkan

Myndigheten skall inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter¹³ och i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter¹⁴.

Socialtjänsten är skyldig att samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa och socialnämnden skall aktivt verka för att samverkan kommer till stånd¹⁵.

---

⁹ Prop. 1979/80:1 Del A s. 213–214

¹⁰ 6 § FL

¹¹ 6 § 2 st. FL

¹² 7 § FL

¹³ 8 § FL

¹⁴ 8 § 2 st. FL

¹⁵ 5 kap 1 a § SoL

Delaktighet – Rättslig reglering

Av 11 kap. 10 § första stycket SoL framgår att när en åtgärd rör ett barn skall barnet få relevant information och barnet skall ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör denne. Vidare framkommer att om barnet inte framför sina åsikter skall barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning skall tillmätas betydelse utifrån barnet ålder och mognad.

Delaktighet – Gällivare kommun

Få utredande samtal genomförs med barnen i de aktuella ärendena och inte i något ärenden framkommer att barnen får information om att utredning pågår och anledningen till detta.

Ärenden AA och AB

Av journalanteckningar samt dokumentation i övrigt framkommer inga uppgifter om att AA samt AB under de tre utredningar som genomförts vid något tillfälle informerats om att utredning pågår.

Av journalanteckningar samt dokumentation i övrigt framkommer inga uppgifter om att utredande samtal med AA samt AB genomförs i samband med pågående utredningar. Under den första utredningen genomförs samtal inom ramen för förhandsbedömning, ytterligare utredande samtal har ej skett efter det trots att ytterligare två utredningar har inletts.

Av journalanteckningar samt dokumentation i övrigt framkommer inga uppgifter om att uppföljande samtal genomförs med AA och AB i samband med att vården enligt LVU skall övervägas.

De samtal som genomförs med AA och AB är i samband med övervägande av umgängesbegränsning.

AA och AB har, enligt undertecknad, ej getts möjlighet att framföra sina åsikter så som framkommer av gällande lagstiftning.

Ärende CA och CB

Av journalanteckningar samt dokumentation i övrigt framkommer inga uppgifter om att CA och CB vid något tillfälle informeras om att utredning pågår och anledning till detta. Vårdnadshavare inkommer den 1 april 2023 med synpunkter kring hantering och handläggning av ärendet. Av handlingen framkommer att CA till vårdnadshavare den 23 mars 2023 uppgett att hon i skolan pratat med personer från BUP. CA har således inte, i vart fall inte tillräckligt tydligt, informerats om syftet med samtalet eller vilka det hon pratar med.

Av journalanteckningar och dokumentation i övrigt framkommer att två utredande barnsamtal genomförs med CA inom ramen för pågående utredning.

Av journalanteckningar och dokumentation i övrigt framkommer att inga utredande barnsamtal genomförs med CB.

Samtal med barn – Rättslig reglering

Av 11 kap. 10 § tredje stycket SoL framgår att vid en utredning som avses i 11 kap. 2 § SoL om behov av ingripande till ett barns skydd eller stöd, får barnet höras utan vårdnadshavares samtycke samt utan att vårdnadshavare är närvarande. Samtal med barn utan samtycke från vårdnadshavare kräver således att utredning enligt 11 kap. 2 § SoL pågår.

Av prop. 2009/10:192 s. 33 framgår att vårdnadshavare bör informeras om att samtal med barn kommer att ske innan samtalet genomförs.

Samtal med barn – Gällivare Kommun

Ärende AA och AB

Av journalanteckningar, beslut samt dokumentation i övrigt framkommer att beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL i hade fattats i samband med att samordnare samt socialsekreterare samtalade med AA och AB i samband med det omedelbara omhändertagandet.

Av journalanteckningar samt övrig dokumentation framkommer inga uppgifter om att samtycke till att samtala med AA samt AB inhämtats av vårdnadshavare i samband med det omedelbara omhändertagandet.

Av journalanteckningar samt övrig dokumentation framkommer inga uppgifter om att vårdnadshavare informerats om att samtal med AA samt AB kommer att ske.

Samtalen med AA samt AB i samband med det omedelbara omhändertagandet har således genomförts i strid med gällande lagar och förordningar.

Ärende CA och CB

Av journalanteckningar samt övrig dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att vårdnadshavare informerats om att socialsekreterare från socialtjänsten i Gällivare åker till skolan för att samtala med CA.

Dokumentation

Utformning av beslut – Rättslig reglering

Av 31 § Förvaltningslagen och SOSFS 2014:5 framgår att det för varje skriftligt beslut skall upprättas en handling. Av handlingen skall bland annat följande uppgifter framkomma:

- Datum för beslut
- Beslutets innehåll
- Motivering till beslut - Ett beslut som bedöms att på ett icke obetydligt sätt påverka en enskilds situation skall innehålla en klagörande motivering. Motiveringen skall innehålla uppgifter om lagrum samt vilka omständigheter som varit avgörande för beslutet.
- Namn på beslutsfattare
- Beslutsfattarens titel eller befattning

Utformning av beslut – Gällivare kommun

Flertalet av besluten i de granskade ärendena uppfyller ej de krav på utformning av beslut som följer rådande lagstiftning.

Beslutsformuleringarna samt beslutsmotiveringar är otydliga och i flertalet fall saknas uppgifter om lagrum samt vilka omständigheter som varit avgörande för beslutet. Titel på beslutsfattare saknas.

Beslut att avsluta utredning saknas i åtta av de elva utredningar som förekommer i de granskade ärendena.

Kommunicering – Rättslig reglering

Innan en myndighet fattar beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet¹⁶.

Myndigheten skall så snart som möjligt underrätta part i ärendet om det fullständiga innehållet i beslutet¹⁷.

Kommunicering – Gällivare kommun

Gällivare kommun har tagit fram ett särskilt dokument avseende kommunikering, "Kommunikation". Av dokumentet framgår att faktafel och synpunkter endast biläggs som bilaga till utredningen.

---

16 25 § FL
17 33 § FL

Dokumentet "Kommunikation" upprättas i samtliga ärenden och uppgift om att beslutsunderlag kommunicerats till part även journalförs i samtliga ärenden där detta varit aktuellt.

I fem av sex ärenden kommuniceras beslutsunderlag och beslut ej i enlighet med gällande lagar och förordningar och part har således ej getts tillfälle att yttra sig över innehållet innan beslut fattas i ärendet.

Exempel på brister gällande kommunicering

Ärende A (AA och AB)

Utredning 1

- Av uppgifter i beslutsunderlaget framgår att utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ Sol avslutas den 18 augusti 2021, samma dag som Förvaltningsrätten meddelar dom i ärendet.
- Av journalanteckning upprättad den 27 juli 2021 klockan 13:05 framkommer att beslutsunderlag kommuniceras till vårdnadshavare per post den 27 juli (tisdag) 2021.
- Av Socialnämndens sociala utskotts sammanträdesprotokoll framkommer att Socialnämndens sociala utskott fattar beslut i ärendet den 30 juli 2021.
- Något formellt beslut att avsluta utredning har ej fattats i ärendet.

Beslutsunderlaget skickas till vårdnadshavare per post tre dagar innan beslut fattas av Socialnämndens sociala utskott. Utredningen är ej formellt avslutad innan Förvaltningsrättens dom i ärendet meddelas.

Utredning 2

- Utredning inleds den 2 januari 2023 med anledning av inkommen begäran om omplacering av AA och AB.
- Vårdnadshavare informeras om att utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inletts drygt en månad senare.
- Av beslutsunderlag framkommer att utredning avslutas den 9 februari 2023.
- Av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet framgår ej om vårdnadshavare underrättats om beslut att avsluta utredning.
- Undertecknad är kritisk till att utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds två månader efter att vårdnadshavare inkommer med begäran om omplacering. Vidare är undertecknad kritisk till att vårdnadshavare ej snarast informeras om att utredning inletts.

Utredning 3

- Av beslutsunderlag framkommer ej när utredning avslutas.
- Av journalanteckning upprättad den 4 maj 2023 (torsdag) klockan 16:32 framkommer att vårdnadshavare informeras om att beslutsunderlag finns att hämta i receptionen. Av journalanteckning framkommer ej hur vårdnadshavare informeras.
- Vårdnadshavare samt vårdnadshavares ombud ombeds inkomma med synpunkter senast den 10 maj 2023 då Socialnämndens sociala utskott sammanträder och skall fatta beslut i ärendet den 11 maj 2023.

- Av Socialnämndens sociala utskotts sammanträdesprotokoll från den 12 maj 2023 framkommer att beslut fattats i ärendet.
- Av journalanteckningar samt övrig dokumentation i ärendet framkommer ej när Socialnämndens sociala utskotts beslut kommuniceras till vårdnadshavare.

Ärende B

Utredning 1

- Av beslutsunderlaget framgår att utredning enligt 11 kap. 1 § SoL avslutas den 31 januari 2023.
- Av upprättad kommuniseringsblankett "Kommunikation" framkommer att beslutsunderlag samt beslut kommuniceras med vårdnadshavare den 31 januari 2022.

Utredning 2

- Av uppgifter i beslutsunderlaget framgår att utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL avslutas den 5 april 2023. Något formellt beslut att avsluta utredning har ej fattats.
- Av Socialnämndens sociala utskotts sammanträdesprotokoll framkommer att beslut fattas i ärendet den 18 april.
- Av journalanteckning upprättad den 25 april 2023 framkommer att vårdnadshavare informeras om att utredning är avslutad samt att Socialnämndens sociala utskott fattat beslut i ärendet den 21 april 2023.
- I verksamhetssystemet finns en upprättad kommuniseringsblankett "Kommunikation" som är daterad den 25 april 2023. Av journalanteckning upprättad den 25 april 2023 framkommer att beslutsunderlaget postas till föräldrarna samma dag.

Vårdnadshavarna delges ej beslutsunderlaget i samband med att utredningen färdigställts samt innan utredningen avslutas. Vårdnadshavarna därmed ej getts tillfälle att inkomma med eventuella synpunkter på utredningen. Vidare fattar Socialnämndens sociala utskott beslut i ärendet innan förslag till beslut kommunicerats vårdnadshavarna.

Vårdnadshavarna var inställda på att B skulle placeras inom nätverket då detta tidigt under utredningen kommunicerades till dem av ansvarig socialsekreterare. Socialsekreterare ändrar under utredningens gång inställning i fråga om placering i nätverket, utan att meddela detta till vårdnadshavare, och ger som förslag till beslut att B skall placeras i familjehem utanför nätverket. Vårdnadshavarna har ej getts möjlighet att ta ställning till detta innan beslut fattas av Socialnämndens sociala utskott i Gällivare kommun. Beaktat att placeringen sker med stöd av SoL är ansvarig socialsekreterares underlåtenhet att kommunicera förslag till beslut särskilt allvarligt.

Utredning 3

- Av beslutsunderlag framgår ej datum för när utredning avslutas.
- Av journalanteckning upprättad den 14 juli 2023 framkommer att vårdnadshavare samma dag delges förslag till beslut samt beslutsunderlag under möte i socialtjänstens lokaler.
- Socialnämndens sociala utskott fattar beslut i ärendet den 17 juli 2023.

Ärende C

- Av uppgifter i beslutsunderlaget framgår att utredning enligt 11 kap. 1 § SoL avslutas den 12 april 2023.

- Något formellt beslut att avsluta utredning har ej fattats.
- Socialnämndens sociala utskott fattar beslut i ärendet den 18 april 2023.
- I den fysiska akten återfinns dokumentet "Kommunikation". Dokumentet är daterad den 11 april 2023. Av dokumentet framgår att vårdnadshavare skall inkomma med synpunkter 2023.04.
- Av journalanteckning upprättad den 12 april 2023 framkommer "Utredning samt kommunicering."

Vårdnadshavarna delges beslutsunderlaget samma dag som utredning avslutas och ges därmed ej tillfälle att inkomma med eventuella synpunkter.

Journalanteckningar och dokumentation – Rättslig reglering

Myndigheter är skyldiga att dokumentera uppgifter i ärenden som avser myndighetsutövning mot enskild¹⁸ och för socialtjänstens del finns dessutom särskilda bestämmelser om dokumentation. Av 11 kap. 1 § st. 2 framkommer att uppgifter som framkommit under utredning och som har betydelse för ärendet skall tillvaratas på ett betryggande sätt. Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser skall dokumenteras på ett sådant sätt att det av dokumentationen går att följa beslut och åtgärder som vidtagits i ärendet samt faktiska omständigheter av betydelse¹⁹. Dokumentationen skall vara av sådan art att det vid varje tidpunkt är möjligt att i akten utläsa vad som framkommit i ärendet samt vilka faktiska åtgärder som vidtagits och det är socialsekreterare i ärendet som ansvarar för att kontinuerligt journalföra uppgifter av betydelse²⁰.

Dokumentation skall ske löpande och möjliggöra för den enskilde att följa sitt ärende. Journalanteckningar och andra handlingar tillhörande en enskilds akt skall vara ordnade så att det enkelt går att följa och granska handläggningen av ärendet, åtgärder som vidtas samt genomförande och uppföljning av insatser²¹.

Utöver detta är det viktigt att dokumentationen sker löpande då dokumentationen skall trygga Socialnämndens underlag för beslut, säkerställa ärendets handläggning om ordinarie handläggare av ärendet är frånvarande samt ge möjlighet till granskning av handläggningen i efterhand²².

Om myndigheten får uppgifter på annat sätt än genom en handling skall detta snarast dokumenteras hos myndigheten om uppgifterna bedöms ha betydelse för beslut i ärendet. Av dokumentationen skall framgå vem som har lämnat uppgiften samt vem som har dokumenterat uppgiften och när²³.

---

¹⁸ 15 § FL

¹⁹ 11 kap. 5 § SoL

²⁰ JO 6394–2012

²¹ SOFS 2014:5

²² JO Dnr 523-2010

²³ 27 § FL

Av 11 kap. 6 § SoL följer att dokumentationen skall utformas med respekt för individens integritet och individen bör underrättas om de journalanteckningar och övrig dokumentation som förs om denne. Vidare följer att om individen anser att en uppgift i dokumentationen är fel skall detta antecknas.

Journalanteckningar och dokumentation – Gällivare kommun

Journalföring samt övrig dokumentation i de granskade ärendena uppvisar omfattande och i vissa fall allvarliga brister. Journalföring och dokumentation i dessa ärenden sker ej i enlighet med gällande lagar och förordningar.

Journalföringen sker ej löpande, vilket bekräftas av samordnare och socialsekreterare under de intervjuer som genomförs den 27 november 2023. I flertalet fall är det ej möjligt att, i de granskade ärendena, vid given tidpunkt utläsa vad som framkommit i ärendet, vilka bedömningar som gjorts eller vilka åtgärder som vidtagits. I flertalet fall går det ej att utläsa vilka faktiska omständigheter som ligger till grund för bedömningar, beslut och vidtagna åtgärder i de granskade ärendena.

I flertalet journalanteckningar saknas uppgift om vem som lämnar information samt hur och när information lämnas.

I situationer där socialtjänsten vidtar åtgärder med stöd av tvångslagstiftning är det av största vikt att det av journalanteckningar samt övrig dokumentation i ärendet framgår vilka bedömningar som görs samt vilka faktiska omständigheter som ligger till grund för de åtgärder som vidtas.

Identifierade brister:

- Felaktiga datumangivelser i flertalet journalanteckningar.
- Information om vem eller vilka som deltar under möten eller vad som sägs av vem under dessa möten framkommer ej i flertalet av journalanteckningarna.
- Av flertalet journalanteckningar framkommer ej var möten eller samtal genomförs.
- Information om vidtagna åtgärder och bedömningar saknas i hög utsträckning.
- Information om vem som lämnar information eller hur informationen lämnas saknas i flertalet journalanteckningar.
- Uppgifter om syskon registreras i syskonets/syskonens akt, även i de fall uppgifterna är av känslig karaktär.
- Handlingar rörande syskon återfinns i syskonets/syskonens akt.
- I journalanteckningar samt i beslutsunderlag förekommer uppgifter om annan utomstående. Uppgifterna bedöms ej ha av betydelse för det specifika ärendet.
- Flertalet av journalanteckningarna är otydliga och ofullständiga

Exempel

Citaten nedan är hämtade från upprättade journalanteckningar i de granskade ärendena och varje citat är en egen journalanteckning. I syfte att de granskade ärendena ej identifieras har undertecknad ersatt kön samt namn på ort, verksamhet och individ med NN.

"till NN kommun om begäran om uppgifter."

"Bokad 2–3/6."

"tid och datum till mamma (NN)."

"till Förvaltningsrätten."

"expieras till modern."

"till modern samt utlämnas i morgon 13/10 till hennes juridiska ombud i receptionen."

"till barn utredare vid polisen."

"åter sänder usb till Folktandvården"

"t.o.m dagens datum"

" NN storgråt å sa till mamma att NN int ville prata m pappa å att NN bara ville prata svenska, å de började bra.. Men sen sa mamma både till mig På svenska å till NN hur ledsen å arg pappa blir när NN inte ville.. Mamma säger att vi inte är NN:s föräldrar å att barnen här inte är NN:s syskon.. Ändå sa mamma flera ggr att hon inte vill att NN skulle vara ledsen å gråta å ändå fortsatte hon trots att jag gick in vid ett tillfälle. Slutade m att NN kastade telefon å sprang storgråtande upp å stängde in sig på rummet?...,"

Ärende A

I ärendena AA och AB medför de bristfälliga journalanteckningarna bland annat att det **ej är möjligt att följa händelseförloppet** kring det omedelbara omhändertagandet. Bland annat saknas följande uppgifter:

- Tidpunkt för när samtalet från Polismyndigheten till socialjouren sker.
- Vilken information som lämnas av Polismyndigheten under samtalet.
- Tidpunkt för samt var samtalen med AA och AB genomförs.
- Vem/vilka som närvarar under samtalen med AA och AB.
- Bedömningar samt grunder för bedömningar som görs vid tidpunkten för det omedelbara omhändertagandet.
- Om vårdnadshavare samtyckt till att samtal med AA och AB genomförs. Beslut att inleda utredning har ej fattats vid tidpunkten då samtalen med AA och AB genomförs.
- Om vårdnadshavares samtycke till placering har efterfrågats. Åtgärder med stöd av LVU kan endast vidtas om samtycke till föreslagen insats saknas eller om lämnat samtycke inte bedöms som tillförlitligt.

I ärende AC har, sedan utredning inleddes den 2 mars 2023, totalt 13 journalanteckningar (17 om journalanteckningar som upprättats i samband med att man byter verksamhetssystem inkluderas). Under perioden 21 april 2023 – 12 september 2023 har **en journalanteckning** upprättats i ärendet. Journalanteckningen avser inkommen handling.

Ärende B

I ärende B medför de bristfälliga journalanteckningarna bland annat att det **ej framgår vilka bedömningar** som görs eller **vilka faktiska omständigheter** som ligger till grund för Socialnämndens sociala utskotts beslut att placera B i familjehem utanför nätverket istället för placering inom nätverket som var den initiala planeringen.

Ärende C

I ärende C medför de bristfälliga journalanteckningarna bland annat att det, enligt undertecknad, ej är möjligt att avgöra **vilka faktiska omständigheter** som ligger till grund för beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.

- Uppgift om våldsutsatthet lämnas av CA under samtal som två socialsekreterare från socialtjänsten i Gällivare kommun genomför med CA i skolan under dagen. Av journalanteckningar framkommer ej av vilken anledning två socialsekreterare åker till CA:s skola.
- Uppgift om våldsutsatthet har varit känd av socialtjänsten i Gällivare sedan en tid tillbaka.
- Vid tidpunkten då vårdnadshavare informeras om att beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU har fattats befinner sig vårdnadshavare 1, CA samt CB på annan plats.
- Vårdnadshavare 2 bor vid tidpunkten för beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU fattas ej tillsammans med vårdnadshavare 1, CA och CB.

I verksamhetssystemet samt i de fysiska akterna återfinns flera exemplar av samma handling. Då i stort sett samtliga beslutsunderlag och beslut saknar namnunderskrift så är det ej möjligt att avgöra vilken handling som är originalhandling. I vissa av handlingarna finns det, i de olika exemplaren, skillnader i innehållet. Det är ej möjligt att avgöra vilket exemplar som delges vårdnadshavare.

Exempel

Ärende AA

I verksamhetssystemet återfinns ett beslut om att inleda utredning enligt 1 och 2 §§ SoL med beslutsdatum 12 juli 2021.

Av förhandsbedömning som återfinns i den fysiska akten framkommer följande:

- Förslag till beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL lämnas av socialsekreterare den 9 juli 2021.
- Beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL fattas av samma socialsekreterare den 12 juli 2021. Beslut att inleda utredning är underskrivet av socialsekreterare.

Av förhandsbedömning som återfinns i verksamhetssystemet framkommer följande:

- Förslag till beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL lämnas av socialsekreterare den 9 juli 2021. Underskrift saknas.
- Beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL fattas av samordnare den 9 juli 2021.
- Underskrift saknas.

- Detta exemplar av förhandsbedömningen saknas i den fysiska akten.

När beslut att inleda utredning fattas tilldelas ärendet ett ärende id i verksamhetssystemet. Av AA:s ärende id framkommer att utredning inleddes den 12 juli 2021.

Förhandsbedömningen som återfinns i verksamhetssystemet med beslutsdatum 9 juli 2021 har upprättats i efterhand.

Ärende AB

I ärende AB förekommer i stort sett samma brister som i ärende AA. I ärende AB har två beslut att inleda utredning registrerats i verksamhetssystemet:

- Beslut med beslutsdatum den 9 juli 2023.
- Beslut med beslutsdatum den 12 juli 2023.

Undertecknad frågar under intervju med socialsekreterare den 27 november 2023 hur det kommer sig att det finns två upprättade exemplar av beslut i AA och AB. Socialsekreterare uppger följande:

” Kan vara att vi upptäckte att det var fel datum”

Ärende B

Beslutsunderlaget som ligger till grund för Socialnämndens sociala utskotts beslut om placering i familjehem skiljer sig från övriga beslutsunderlag som återfinns i verksamhetssystemet samt i den fysiska akten.

Förslag till beslut i beslutsunderlag som återfinns i fysisk akt samt i verksamhetssystemet:

”Socialsekreterare föreslår att bevilja B pnr familjehemsplacering enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, SoL.”.

Förslag till beslut i beslutsunderlag som ligger till grund för Socialnämndens sociala utskotts beslut:

”Socialnämnden i Gällivare kommun beviljar B, pnr bistånd med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen.”

”Beslutet kan komma att omprövas om det sker väsentliga förändringar i de förhållanden som legat till grund för beslutet. Detta kan ha till följd att den beslutade insatsen minskas, ökas eller dras in helt.”.

Av beslutsunderlaget som går upp till Socialnämndens sociala utskott framkommer ej vilket bistånd B beviljas.

Av Socialnämndens sociala utskotts sammanträdesprotokoll framkommer att Socialnämndens sociala utskott den 18 april 2023 beslutar att bevilja familjehemsplacering enligt 4 kap. 1 § SoL.

Handläggning

– Barn och Unga –

Handläggning av ärenden

Ett ärende inom socialtjänsten aktualiseras antingen genom ansökan eller genom anmälan.

Ansökan – Rättslig reglering

En ansökan leder alltid till att utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds och utredning skall inledas utan dröjsmål²⁴.

Ansökan – Gällivare kommun

Beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL fattas ej i enlighet med gällande regler och förordningar i de granskade ärendena. Endast i två av fem ansökningar har beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL fattats samma dag eller nästkommande dag.

Exempel

Ärende A

Vårdnadshavare inkommer, under möte med socialtjänsten i Gällivare kommun den 4 november 2022, med begäran om omplacering av AA och AB. Vårdnadshavare önskar att AA och AB skall omplaceras till ett familjehem i eller i närheten av Gällivare. Vårdnadshavare upprepar begäran om omplacering under möten och samtal med socialtjänsten i Gällivare kommun den 15 november 2022 samt den 6 december 2022. Av journalanteckningar från dessa möten framgår att socialsekreterare ej bemöter vårdnadshavares begäran om omplacering av AA och AB.

Den 8 december 2022 mejlar vårdnadshavare till Verksamhetschef med begäran om att AA och AB skall omplaceras till ett familjehem i eller i närheten av Gällivare. Den 9 december 2022 meddelar verksamhetschef vårdnadshavare via mejl att det ej är aktuellt med omplacering av AA och AB. Verksamhetschef meddelar beslut i ärendet utan att frågan om eventuell omplacering utretts. Av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att Verksamhetschef lämnar ett skriftligt avslagsbeslut som vårdnadshavare kan överklaga för att få frågan prövad av rättslig instans.

Av journalanteckning upprättad den 2 januari 2023 framkommer att utredning inleds med anledning av att vårdnadshavare inkommit med begäran om omplacering av AA och AB. När och hur begäran om omplacering inkommer eller vem som tar emot den inkomna begäran framkommer ej av dokumentationen i ärendet.

---

²⁴ Utreda barn och unga, Socialstyrelsen s. 109

Ärende B – Utredning 1

Av journalanteckning upprättad den 20 december 2022 framkommer att utredning inleds med anledning av inkommen ansökan från vårdnadshavare. Av journalanteckning framkommer ej när ansökan är gjord eller vad ansökan avser. Av upprättat ansökningsdokument framkommer att vårdnadshavare den 16 december 2022 ansöker om föräldrastöd samt att ansökan inkommit via personlig kontakt. Beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL fattas den 20 december 2022.

Av journalanteckning upprättad den 19 januari 2022 framkommer att vårdnadshavare ej är införstådd med att utredning enligt 11 kap. 1 § SoL pågår eller att vårdnadshavare inkommit med en ansökan om föräldrastöd. Av journalanteckningen framkommer att vårdnadshavare informeras om vårdnadshavare inkommit med ansökan i samband med att socialtjänsten besöker vårdnadshavare på sjukhuset den 16 december. Besöket på sjukhuset har ej dokumenterats i journalanteckning eller i annan handling och uppgift om vem som besöker vårdnadshavaren samt i vilket syfte med besöket genomförs saknas.

Ärende B – Utredning 2

Vårdnadshavare ansöker den 26 juni 2023 respektive den 28 juni 2023 om att B skall placeras i familjehem inom nätverket.

Av journalanteckning upprättad av samordnare den 12 juli 2023 framkommer att ansökan inkommer den 26 juni 2023 och att utredning enligt 11 kap. 1 § inleds den 12 juli 2023.

Beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL registreras i verksamhetssystemet av samordnare den 12 juli 2023.

Av beslutsunderlaget framkommer att socialtjänsten i Gällivare kommun avsåg att inleda utredning samma dag som ansökan inkom men att beslutet ej kunde registreras i verksamhetssystemet med anledning av tekniska svårigheter.

Beslut att inleda utredning fattas således 17 dagar efter att vårdnadshavare inkommit med ansökan.

Ärende CA och CB

I ärende CA och CB inleds utredning, enligt vad som framkommer av journalanteckningar samt övrig dokumentation i ärendet, samma dag som vårdnadshavare inkommer med ansökan om föräldrastöd.

Anmälan – Rättslig reglering

Av Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten framgår att en anmälan kan komma in till socialnämnden i såväl skriftlig som muntlig form. Om anmälan är muntlig kan nämnden be att få in anmälan skriftligt för att undvika missförstånd men de kan inte begära det. Det är nämndens ansvar att dokumentera uppgifter som lämnas muntligt²⁵.

Vissa myndigheter och yrkesverksamma omfattas av anmälningsskyldighet. Av 14 kap. 1 § Sol framkommer vilka myndigheter samt yrkesverksamma som avses. JO har vid flertalet tillfällen uttalat att myndigheter samt yrkesverksamma som omfattas av anmälningsskyldighet bör inkomma med skriftliga anmälningar med hänsyn till de ingripande åtgärder av socialnämnden som en orosanmälan kan medföra²⁶.

Socialnämnden bör kontrollera med anmälaren att de muntliga uppgifter som har antecknats uppfattas korrekt.²⁷ För att undvika missförstånd bör det även av dokumentationen framgå att nämnden har kontrollerat med uppgiftslämnaren att muntliga uppgifter har uppfattats korrekt.²⁸

Dokumentation av en orosanmälan skall innehålla följande uppgifter²⁹:

- Vad saken gäller
- Vem eller vilka som uppgifterna avser
- Vem som har lämnat uppgifterna såvida de inte har lämnats anonymt (Tjänstemän och övriga som omfattas av anmälningsskyldighet kan inte vara anonyma)
- När och hur uppgifterna har lämnats till nämnden
- Namn och befattning/titel på den som har tagit emot uppgifterna
- Av dokumentationen skall även framgå vilka andra uppgifter av betydelse för saken som har lämnats till nämnden.

Inkomna anmälningar skall dokumenteras och förhandsbedömmas.

Anmälan – Gällivare kommun

Inkomna anmälningar i de granskade ärendena har i samtliga fall dokumenterats i journal eller i anmälningsdokument.

---

²⁵ Att utreda barn och unga – Handbok för socialtjänsten, Socialstyrelsen

²⁶ JO 1996/97 s. 268, JO 1992/93 s. 341 och JO beslut 30 oktober 2002, dnr 1746–2000

²⁷ SOSFS 2014:6

²⁸ Allmänna råd till 5 kap. 1 § SOSFS 2014:5

²⁹ 5 kap. 1 § SOSFS 2014:5

Exempel

Ärende AA och AB

Den 5 maj 2023 inkommer orosanmälan om AA:s och AB:s situation i familjehemmet. Inkommen orosanmälan återfinns i AA:s och AB:s fysiska akter samt i journalanteckning upprättad den 8 maj 2023. Anmälningsdokument upprättas ej.

Skyddsbedömning – Rättslig reglering

Av 1 kap. 1 a § första stycket SoL följer att när en anmälan enligt 11 kap. 1 § SoL rör barn eller unga skall socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. En sådan bedömning skall dokumenteras.

Dokumentationen av en omedelbar skyddsbedömning enligt 11 kap. 1 a § SoL skall innehålla följande uppgifter³⁰:

- Vilken bedömning som har gjorts av barnets eller den unges behov av omedelbart skydd.
- Vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för nämndens bedömning.
- När bedömningen har gjorts.
- Namn och befattning eller titel på den som har gjort bedömningen.
- Skyddsbedömningen skall dokumenteras och motiveras så att det framgår vad som ligger till grund för bedömningen samt vilket behov av skydd barnet har³¹.

Skyddsbedömning – Gällivare kommun

Skyddsbedömningar görs i de fall orosanmälningar inkommer. I samtliga ärenden framkommer vem som gjort skyddsbedömningen samt när skyddsbedömningen är gjord.

De faktiska omständigheter som ligger till grund för socialsekreterares skyddsbedömning framgår i flertalet fall ej. De faktiska omständigheter som anges är i flertalet fall ej relevanta.

Exempel

Ärende C

”Telefonsamtal har skett med (vårdnadshavare) (datum), inom ramen för föregående anmälan, om att (vårdnadshavare) har det yttersta ansvaret för (CA) då (vårdnadshavare) själv beskrivit att det förekommer våld från (vårdnadshavare) och då både aggressioner och fysiskt våld. Socialtjänsten har en pågående utredning där samtal kommer att ske med familjen.”.

---

³⁰ 5 kap. 4 § SOFS 2014:5

³¹ Prop. 2012/13:10 s.60–61

Telefonsamtalet som socialsekreterare hänvisar till i skyddsbedömningen genomförs två dagar innan aktuell orosanmälan inkommer. Socialsekreterare gör, enligt vad som framkommer av anmälningsdokumentet, bedömningen att behov av omedelbart skydd ej föreligger.

Ärende A

Anmälan avser såväl AA som AB och följande skyddsbedömning görs för både AA och AB:

”Innehållet i anmälan indikerar ej behov av omedelbart skydd. Barnet är placerat i familjehem och vården följs noggrant upp.”.

Anmälan återfinns i den fysiska akten och av anmälan framkommer att vårdnadshavare anmält oro för barnets situation i familjehemmet.

Förhandsbedömning – Rättslig reglering

En förhandsbedömning är en bedömning av om en utredning skall inledas eller ej och en förhandsbedömning skall i första hand grundas på innehållet i inkommen anmälan samt tidigare kännedom. Av 6 kap. 1 § SOSFS 2014:4 samt av 11 kap. 1 § SoL framkommer att socialnämnden utan dröjsmål ska inleda en utredning om ett barns behov av stöd och hjälp om uppgifter som kommit till nämndens kännedom kan föranleda åtgärd av nämnden.

Under förhandsbedömningen får kontakt tas med anmälare, barnet samt vårdnadshavare. Kontakter med annan utomstående får ej tas under förhandsbedömningen. Tas kontakter med annan anses utredning enligt 11 kap. 1 § SoL vara inledd³². Beslut om att inleda eller ej inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL skall fattas inom 14 dagar³³.

Samtal med barn under förhandsbedömningen kräver samtycke från vårdnadshavare. Har barnet två vårdnadshavare krävs samtycke från båda. Samtal med barn utan vårdnadshavares samtycke får endast ske inom ramen för pågående utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL³⁴.

Av 6 kap. 1 § SOSFS 2014:4 samt av 11 kap. 1 § SoL framkommer att socialnämnden utan dröjsmål ska inleda en utredning om ett barns behov av stöd och hjälp om uppgifter som kommit till nämndens kännedom kan föranleda åtgärd av nämnden. Den som berörs skall genast informeras om att utredning är inledd³⁵.

Om utredning pågår vid tidpunkten för inkommen anmälan behöver ej beslut om att inleda eller ej inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL fattas. Bedömning om barnets behov av omedelbart skydd skall alltid göras, oavsett om utredning pågår eller ej³⁶.

---

³² JO 1995/1996 s. 312, JO 2010/2011 s. 353 och JO 2015/2016 s. 377–380

³³ 11kap. 1 a 2 st. SoL

³⁴ 11 kap. 10 § 3 st. SoL

³⁵ 11 kap. 2 § 2 st. SoL

³⁶ Utredda barn och unga, Socialstyrelsen s. 111

Beslut att ej inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL skall dokumenteras och motiveras. Av beslutet skall datum för beslutet samt namn och titel på den som fattat beslutet framkomma. Av beslutsmotiveringen skall de faktiska omständigheter som ligger till grund för beslutet framkomma³⁷. Om ett barn ej kommit till tals under förhandsbedömningen skall detta dokumenteras vid beslut att ej inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL³⁸.

Förhandsbedömning – Gällivare kommun

Förhandsbedömningar genomförs i samtliga ärenden som undertecknad granskat och dessa har slutförts inom lagstadgad tid.

I de flesta fall fattas beslut om att ej inleda utredning då utredning pågår, trots att detta ej är nödvändigt.

Enligt vad som framkommer av gällande lagstiftning skall beslut att inleda eller ej inleda fattas inom 14 dagar³⁹. Av 11 kap. 1 § SoL framgår att utredning skall inledas utan dröjsmål

Ärende AA och AB

Socialjouren i Gällivare kommun kontaktas av Polismyndigheten som lämnar uppgifter om AA och eventuell våldsutsatthet. AA och AB omhändertas med stöd av 6 § LVU den 8 juli 2021 och placeras i familjehem med stöd av 11 § LVU samma dag. Av förhandsbedömningarna gällande AA och AB framkommer att socialsekreterare, dagen efter det omedelbara omhändertagandet, gör bedömningen att utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL skall inledas. Trots detta dröjer det fyra dagar innan ett formellt beslut om att inleda utredning fattas av socialtjänsten i Gällivare kommun.

Beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL skulle ha fattats i samband med att Polismyndigheten kontaktar socialjouren och lämnar uppgifter om våldsutsatthet då det rimligen kunde antas att de av Polismyndigheten lämnade uppgifterna kunde föranleda åtgärd av socialtjänsten i Gällivare kommun. Vidare skulle beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL fattats innan samtalen med AA samt AB genomförs och innan beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU samt beslut om placering enligt 11 § LVU fattas. Beslut om att inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL fattas fyra dagar efter att AA och AB omhändertagits med stöd av 6 § LVU samt placerats i familjehem enligt 11 § LVU.

Undertecknad frågar under intervju med samordnare den 27 november 2023 om anledning till att utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL ej inleds förrän fyra dagar efter det omedelbara omhändertagandet enligt 6 § LVU. Samordnare uppger följande:

” Nej så är det ju, för vi skriver på underställan och sen inleder vi utredning.”.

---

³⁷ Utreda barn och unga, Socialstyrelsen s. 119

³⁸ Utreda barn och unga, Socialstyrelsen s. 120

³⁹ ³⁹ 11kap. 1 a 2 st. SoL

Undertecknad ställer då frågan om samordnare tänker att något borde ha gjorts annorlunda. Samordnare uppger följande:

”Det kan man ju alltid se i backspegeln att man kanske skulle ha inlett samma dag?”

Efter de genomförda intervjuerna framför samordnare att hanteringen av ärendet vid den aktuella tidpunkten skett enligt de dokumentationskrav som föreligger då skyddsbedömning skall göras inom 24 timmar och förhandsbedömningen avslutas inom 14 dagar med beslut om utredning skall inledas eller ej. Detta är förvisso helt korrekt men i ärende AA och AB har åtgärder med stöd av LVU vidtagits.

Ärende AC

Ansvarig socialsekreterare i ärendet upprättar den 28 februari 2023 en anmälan med anledning av egna iakttagelser. Av förhandsbedömningen framkommer att ansvarig socialsekreterare samma dag gör bedömningen att utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL skall inledas. Trots detta dröjer det till den 2 mars 2023 innan ansvarig socialsekreterare fattar beslut om att inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL. Av 11 kap. 1 § SoL framkommer att socialnämnden utan dröjsmål ska inleda en utredning om ett barns behov av stöd och hjälp. Beslut om utredning skall inledas eller ej skall förvisso fattas inom 14 dagar⁴⁰ men då ansvarig socialsekreterare redan den 28 februari 2023 gör bedömningen att utredning skall inledas finns ingen anledning att avvakta med beslut att inleda utredning.

När beslut fattats i ett ärende skall berörd part skyndsamt underrättas om beslutet samt underlaget för beslutet⁴¹. Av journalanteckning upprättad av ansvarig socialsekreterare den 7 mars 2023 framkommer att beslut om inledd utredning postas till vårdnadshavare den 6 mars 2023.

Av beslut registrerat i verksamhetssystemet framkommer att utredning inleds ”Utifrån den oro som framkommer kring AC:s hälsa och utveckling görs bedömningen att inleda utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ Socialtjänstlag, detta för att se över om AC är i något behov av stöd eller skydd från socialtjänsten.”.

Beslutsmotiveringen är otydlig och av beslutsmotiveringen framgår ej vilka uppgifter och faktiska omständigheter som ligger till grund för beslutet. Av gällande lagstiftning framgår att av beslutsmotivering skall tydligt framgå lagrum, grund samt omständigheter för beslut⁴².

Utredningsplan

Utredningsplan upprättas i samband med att utredning inleds och syftar till att tydliggöra hur utredningen skall bedrivas.

---

⁴⁰ 11 kap. 1 a § st. 2 SoL

⁴¹ 33 § FL

⁴² 31 § FL och SOSFS 2014:5

Av utredningsplanen skall framgå vilka som varit delaktiga i planeringen av utredningen och det är viktigt att det i utredningsplanen framkommer om arbetet med utredningsplanen skett tillsammans med familjen eller om familjen ej velat delta.

Utredningsplanen skall innehålla de frågor som utredningen behöver besvara utifrån anledning till utredning.

Av utredningsplanen skall det framgå vilken information som skall inhämtas samt hur informationen skall inhämtas. Vidare skall det av utredningsplanen framkomma vilka personer som skall kontaktas inom ramen för utredningen och i vilket syfte kontakten tas.

Utredningsplanen kan revideras under utredningstiden om nya frågeställningar tillkommer.

Utredningsplan – Gällivare kommun

Av granskningen framkommer att utredningsplaner har upprättats i samtliga ärenden förutom i AC.

Vissa av utredningsplanerna har konkreta och tydliga frågeställningar och andra har endast någon enstaka, övergripande frågeställning.

Av granskningen framkommer att utredningsplanerna tycks förbli en pappersprodukt och att dessa ej används under själva utredningen. Detta kan, enligt undertecknad, bidra till att utredningarnas frågeställningar i stor utsträckning förblir obesvarade vilket i sin tur påverkar utredningarnas innehåll och kvalitet.

Utredning – Rättslig reglering

Socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden⁴³. Den som berörs skall omedelbart informeras om att utredning inletts om ej särskilda skäl finns⁴⁴

Det som framkommer under en utredning och har betydelse för ärendets avgörande skall tillvaratas på ett betryggande sätt⁴⁵.

Utredningar enligt 11 kap. 1 § SoL skall hålla **god kvalitet**, vara **sakliga** och **opartiska**. **Bedömningar** och **beslut** skall **baseras på fakta** som framkommit under utredningen.

När en åtgärd rör ett barn skall **barnet få relevant information** och **ges möjlighet att framföra sina åsikter** i frågor som rör denne. Om barnet inte framför sina åsikter skall barnets inställning, så lång det är möjligt, klarläggas på annat sätt⁴⁶. En utredning enligt 11

---

⁴³ 11 kap. 1 § SoL

⁴⁴ 11 kap. 1 § SoL

⁴⁵ 11 kap. 1 § 2 st. SoL

⁴⁶ 11 kap. 10 § SoL

kap. 1 och 2 §§ SoL kräver inget samtycke från vårdnadshavare utan skall bedrivas utifrån eventuell oro för barnet som är föremål för utredningen. Utredningar skall bygga på uppgifter inhämtade genom utredande samtal samt övriga uppgifter inhämtade inom ramen för utredningen.

Socialnämnden får inom ramen för utredningen, för att bedöma behov av eventuella insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt **ta de kontakter som behövs**. Utredningen skall bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet och **utredningen skall inte vara mer omfattande** än vad som kan anses vara motiverat av omständigheterna i ärendet⁴⁷. Ett ärende skall handläggas så **enkelt, snabbt och kostnadseffektivt** som möjligt **utan att rättssäkerheten eftersätts**⁴⁸ och handläggningen skall vara skriftlig⁴⁹. Utredningar som genomförs enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL syftar till att **utreda och tydliggöra barns eventuella behov av stöd och skydd** samt **föräldrars förmåga** att tillgodose dessa eventuella behov.

När ett ärende aktualiseras genom inkommen ansökan skall utredningen bedrivas i samråd med den som inkommit med ansökan. Utredningen skall genomföras med respekt för individens integritet och självbestämmanderätt⁵⁰. Av förarbetena till bestämmelserna i SoL framgår att utredningen ej skall vara mer omfattande än vad som krävs för att fatta ett sakligt och korrekt beslut⁵¹.

En utredning enligt 11 kap. 1 § SoL kräver inget samtycke av vårdnadshavare utan skall bedrivas utifrån oro för barnet som är föremål för utredningen. Om det finns fortsatt oro för barnet och vårdnadshavare bedöms försvåra det fortsatta utredningsarbetet behöver socialtjänsten överväga ett eventuellt omedelbart omhändertagande med stöd av 6 § LVU. Utredningen skall bedrivas skyndsamt och slutföras senast inom fyra månader. Finns särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid⁵². Särskilda skäl kan vara:

- Pågående utredning vid BUP
- Pågående polisutredning gällande brott mot barn
- Nya uppgifter har tillkommit som kan påverka bedömningen

---

⁴⁷ 11 kap. 2 § SoL

⁴⁸ 9 § FL

⁴⁹ 9 § 2 st. FL

⁵⁰ 1 kap. 1 § 3 st. SoL

⁵¹ Prop. 1979/9:1 del A s. 562

⁵² 11 kap. 2 § 2 st. SoL

Utredning – Gällivare kommun

Samtliga utredningar, förutom utredningen gällande AC, färdigställs inom lagstadgad tid.

I åtta av elva utredningar saknas formellt beslut att avsluta utredning. Utredningen gällande AC ej har avslutats inom lagstadgad tid. Under intervju med socialsekreterare den 27 november 2023 framkommer att utredningen fortsatt är pågående och utredningen har då varit pågående i 270 dagar. Utredningen skulle ha avslutats senast den 2 juli 2023.

Av granskningen framkommer att få samtal med barn samt vårdnadshavare genomförs inom ramen för pågående utredning.

Hela journaler inhämtas från hälso- och sjukvården samt tandvården utan att syftet med detta framgår. Informationsinhämtning från skola och förskola sker inte alls i samma omfattning. Informationsinhämtningen från förskola och skola sker i liten omfattning.

Vidare framkommer av granskningen att information av vikt utelämnas ur flertalet av utredningarna som undertecknad granskat samt att det i beslutsunderlag redogörs för felaktiga uppgifter trots att socialsekreterare har tillgång till korrekta uppgifter i ärendet.

Barns behov utreds ej i tillräcklig utsträckning och inte heller föräldrarnas förmågor. Utredningarna fokuserar på att identifiera riskfaktorer och bristande föräldraförmågor. I de granskade ärendena framkommer få skyddsfaktorer och styrkor hos vårdnadshavare.

Undertecknad har granskat totalt elva utredningar och samma brister förekommer i stort sett i samtliga utredningar som undertecknad granskat. Utredningarna uppfyller ej de krav som följer av rådande lagar och föreskrifter då utredningarna, med anledning av vad som framkommer av granskningen, ej bedrivs objektivt och rättssäkert.

Nedan redogörs för delar ur de utredningar som legat till grund för undertecknads granskning.

Ärende AA och AB

Sedan AA och AB aktualiserades vid socialtjänsten i Gällivare kommun har tre utredningar enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL genomförts.

Utredning 1

AA och AB omhändertas med stöd av 6 § LVU den 8 juli 2021.

Utredningen inleds den 12 juli 2021 det vill säga fyra dagar efter att åtgärder med stöd av LVU vidtagits. Undertecknad redogör nedan för en del av de brister som framkommit under granskningen av utredningen.

Beslut om att avsluta utredning saknas.

Utredningen är ostrukturerad och analys och bedömning svårbegriplig.

Antal samtal med barn

Uppgifter om antal utredande samtal med barn stämmer ej överens med det som framkommer av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet. De enda barnsamtalen som genomförs av socialsekreterare med AA och AB är de samtal som genomförs i samband med det omedelbara omhändertagandet. Dessa samtal inom ramen för förhandsbedömningen och ej inom ramen för utredningen. Inga utredande barnsamtal genomförs efter detta.

Under intervju med samordnare den 27 november ställer undertecknad frågan om hur det kommer sig att det bara genomförs ett samtal med AA samt AB inom ramen för utredningen och som sedermera ligger till grund för Socialnämndens ansökan om vård enligt 4 § LVU. Samordnare uppger följande under intervjun:

”Vi lovade dem att de skulle få vara i fred ett tag från oss. Att vi inte skulle för AA, AA var jätterädd, AA var jätteledsen. AA var rädd för oss, AA var rädd för polisen. Och vi sa till AA att vi kommer inte att göra dig illa.”

Antal samtal med vårdnadshavare

Uppgifter om antal utredande samtal med vårdnadshavare stämmer ej överens med det som framkommer av journalanteckningar och övrig dokumentation. Utredande samtal med vårdnadshavare 1 genomförs vid ett tillfälle drygt två veckor efter att AA och AB omhändertagits med stöd av 6 § LVU.

Utredande samtal med vårdnadshavare 2 genomförs ej trots att denne uttryckt önskan om att bli kontaktad av socialtjänsten i Gällivare kommun och trots att socialtjänsten i Gällivare kommun har kontaktuppgifter till vårdnadshavare 2. Vårdnadshavare 2 befinner sig vid tidpunkten utanför Sveriges gränser.

Felaktiga uppgifter

Felaktigt framförs i beslutsunderlaget att vårdnadshavare 2 övergett barnen. Vårdnadshavare 2 hade, vid tidpunkten då AA, AB samt vårdnadshavare 1 lämnade hemlandet, ingen möjlighet att lämna hemlandet med anledning av pågående inbördeskrig.

Felaktigt framförs i beslutsunderlaget att AA och AB vid flertalet tillfällen och till flertalet personer uppgett att de blivit utsatta för våld av vårdnadshavare 1. Vid närmare granskning av journalanteckningar framkommer att:

- I samband med det omedelbara omhändertagandet uppger AB att AB aldrig blivit utsatt av våld av vårdnadshavare 1. AB uppger, enligt vad som framkommer av journalanteckning samt PM som upprättas i samband med det omedelbara omhändertagandet, att vårdnadshavare 1 har dragit AB i håret samt knuffat AB.
- I samband med det omedelbara omhändertagandet uppger AA att vårdnadshavare 1 slagit AA på armen samt på ryggen med öppen hand.
- Uppgift om att AA skall ha uppgett att AA blivit hotad med kniv i samband med det omedelbara omhändertagandet lämnas till socialtjänsten av familjehemmet när AA befunnit sig i familjehemmet i drygt två veckors tid.

- Uppgift om att AB skall ha uppgett att AB blivit utsatt för våld lämnas till socialtjänsten av familjehemmet när AB befunnit sig i familjehemmet i drygt två veckors tid.
- AB lämnar inga uppgifter om våldsutsatthet under det polisförhör som genomförs med AB den 4 augusti 2021.
- AA uppger under polisförhör den 4 augusti 2021 att vårdnadshavare 1 aldrig tidigare betett sig som vårdnadshavare 1 gjorde vid tidpunkten för det omedelbara om omhändertagandet.

Utelämnande av information – Tandhälsa

Av Folktandvårdens journaler framkommer att AA och AB har avstannad karies samt att AA blivit av med all plack. I beslutsunderlaget framställs det som att AA:s och AB:s tandhälsa förvärrats och de uppgifter från Folktandvården som påvisar förbättrad tandhälsa hos AA och AB utelämnas helt från beslutsunderlaget.

AA blir vid ett tillfälle ordinerad penicillin för att infektionen i AA:s tandkött skall gå ner så att bedövningen tar bättre. I beslutsunderlaget framställs det som att AA:s infektion är nytillkommen.

AA och AB uppvisar stark tandläkarskräck. Folktandvården gör bedömningen att AB behöver behandlas under med hjälp av lugnande, lustgas eller narkos. I beslutsunderlaget framställs det som att vårdnadshavare 1 kräver att AB samt AA skall sövas i samband med behandlingarna.

Av Folktandvårdens journaler framkommer att vårdnadshavare 1 är aktiv och engagerad i AA:s och AB:s tandhälsa. I beslutsunderlaget framställs det som att vårdnadshavare 1 ej tar det ansvar som kan förväntas.

Till beslutsunderlaget bifogas röntgenbilder från Folktandvården, utan att det i beslutsunderlaget framkommer när dessa röntgenbilder är tagna.

Utelämnande av information – Fysisk hälsa

Av AA:s läkarjournaler framkommer att AA lider av sängvätning samt urinläckage. Vidare framkommer att AA har en dysfunktionell urinblåsa och att urinläckaget påverkas negativt de gånger AA är förstoppad. I beslutsunderlaget utelämnas denna information helt och AA:s sängvätning uppges istället bero på att AA är rädd för vårdnadshavare 1.

Under intervju med samordnare den 27 november 2023 ställer undertecknad frågan om hur det kommer sig att samordnare i beslutsunderlaget utelämnat alternativt undanhållit information gällande tandhälsa, sängvätning och urinläckage. Samordnare uppger följande under intervjun:

”Mmmm nu minns inte jag vad som står där för det är ju som sagt var det två år sedan. Men jag tänker det här med tänderna, det vet jag att jag hade skrivit in och dom hade ju väldigt mycket skador på sina tänder. De stod ju även och skulle få en narkossövning för att dra ut tänderna. Och jag tänker, det säger ju åt oss att jo Och man fick tjata med mamman varje gång.”

Vidare uppger samordnare:

” Vi bilade hela, allt från tandvården.”.

När undertecknad uppger att endast de odaterade bilderna bifogats ansökan, uppger samordnare följande:

”Nej, men jag tänkte att det räckte med bilderna.”.

Informationsinsamling

Socialtjänsten i Gällivare begär in hela journaler från hälso- och sjukvården samt tandvården. Ingen information inhämtas från skolan.

Analys och bedömning

Det är de inhämtade uppgifterna som utgör grunden för analysen och bedömningen av det specifika barnets eventuella behov av stöd och skydd från socialtjänsten. Analys och bedömning skall vara kortfattad, tydlig och opartisk och inga subjektiva bedömningar eller antaganden och tyckanden skall framkomma.

Bristar i AA och AB:s analys och bedömning:

- Förstärkande och värderande ord samt långtgående slutsatser.
- Framgår ej om det är forskning, facklitteratur eller eget tyckande som används i de resonemang och påståenden som görs i Analys och bedömning.
- Svarar ej på utredningens frågeställningar.
- Enbart riskfaktorer framkommer.

Exempel analys och bedömning

”Barn som AA som utsätts för våld i hemmet löper dessutom större risk att utsättas för våld utanför familjen. Det psykiska våldet sätter djupa spår i AA:s självkänsla. Alla former av våld mot AA skadar AA:s utveckling och hälsa allvarligt. Att bli utsatt för våld innebär en allvarlig kränkning av AA självkänsla”

”Våldet har en förödande effekt på AA:s utveckling och hälsa, både på kort och lång sikt.”

”Alla barn som utsätts för våld påverkas och reagerar. Att vara utsatt för våld vid många tillfällen eller att vara utsatt för många olika våldshändelser ökar risken för att ett barn ska utveckla en mängd olika svårigheter och symtom. När AA utsätts för våld och emotionell försummelse sätts det djupa spår i AA.”

Utredning 2

Utredning inleds den 2 januari 2023 med anledning av att vårdnadshavare ansöker om att AA och AB skall omplaceras till ett familjehem i eller i närheten av Gällivare.

- Vårdnadshavare informeras om pågående utredning under ett möte den 2 februari 2023 att utredning inletts.
- Av journalanteckningar och dokumentation i övrigt framkommer inga uppgifter om att barnen underrättas om att utredning är inledd.
- Inga utredande samtal med AA och AB genomförs.
- Inga utredande samtal med vårdnadshavare genomförs.
- Utredningen avslutas den 9 februari 2023 med anledning av att vårdnadshavarna inkommer med begäran om hemtagning.

Ingen bedömning kring omplacering görs.

Utredning 3

Utredning inleds den 9 februari 2023 med anledning av att vårdnadshavare inkommer med hemtagningsbegäran.

- Utredningens frågeställningar besvaras ej.
- Av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att AA och AB informerats om att utredning är inledd.
- Inga utredande samtal med AA eller AB genomförs.
- Ett utredande samtal med vårdnadshavare 1 genomförs.
- Ett utredande samtal med vårdnadshavare 2 genomförs.
- Känsliga uppgifter om AC:s hälsotillstånd tas upp i utredningen.
- Uppgifter om annan utomstående förekommer i beslutsunderlaget.
- Informationsinhämtning från AA:s skola överlämnas till familjehemmet. Detta framkommer av beslutsunderlaget eller i upprättade journalanteckningar. I AA:s fysiska akt återfinns ett mejl från AA:s skola. Av mejlet framkommer att familjehemmet gett skolan i uppdrag att inkomma med uppgifter om AA:s skolsituation.
- Felaktiga uppgifter om vårdnadshavare 2:s asylansökan framförs i beslutsunderlaget trots att socialsekreterare haft tillgång till korrekta uppgifter. Av beslutsunderlaget framkommer att vårdnadshavare 2 fått avslag på tidigare asylansökan. Av handlingar från Migrationsverket framkommer att vårdnadshavare 2 endast ansökt om asyl vid ett tillfälle och att den ansökan är den som sedermera beviljas.
- Subjektiva tolkningar av uppgifter lämnade av vårdnadshavare samt hälso- och sjukvård angående AC:s omvårdnadsbehov. Vårdnadshavare uppger att det är nödvändigt att AC har ständig tillsyn och att det av den anledning ej går att lämna AC ensam under en längre tid med enbart en vårdnadshavare närvarande. AC är vid tidpunkten för samtalet drygt sex månader gammal och har behov av höglödesgrinna dygnet runt samt extra syretillförsel vid behov. Vårdnadshavare förtydligar uppgifterna via mejl och uppger att vårdnadshavarna brukar byta av varandra så att någon alltid har tillsyn över AC. Av beslutsunderlaget framkommer att vårdnadshavare uppger att AC kan dö när som helst och att AC ej kan lämnas ensam med vårdnadshavare 2 med risk för att AC dör. Vidare framkommer av beslutsunderlaget dessa uppgifter inte har bekräftats av AC:s läkare. Vid närmare granskning

av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att socialsekreterare talat med AC:s läkare gällande detta.

Felaktig information

Felaktigt framförs i beslutsunderlaget att vårdnadshavare 1 skulle vara dömd för våld i Tingsrätten. Vårdnadshavare 1 är dömd för olaga hot.

Undertecknad påtalar detta under intervju med socialsekreterare den 27 november 2023 och socialsekreterare uppger följande:

”Ja men det är ju en typ av våld, eller?”
”Men olaga hot är en form av våld.”

- AA framför, för socialtjänsten nya, uppgifter om våldsutsatthet från vårdnadshavare 2 som skall ha skett under en tid då vårdnadshavare 2 inte kunde fly från hemlandet och därmed inte vistades tillsammans med AA, AB och vårdnadshavare 1. Av journalanteckningar och övrig dokumentation framkommer att vårdnadshavarna uppgett att vårdnadshavare 2 ej befunnit sig tillsammans med familjen. I beslutsunderlaget utelämnas denna uppgift helt och inte heller tar socialsekreterare hänsyn till lämnad uppgift i bedömningen av AA och AB:s våldsutsatthet och behov.
- Uppgifter om att AB tagit skada av tidigare våld framförs i utredningen utan att det redogörs för på vilket sätt AB tagit skada.
- Felaktigt framförs att det i Sverige är krav på att alla barn har rätt biologiska föräldrar. Detta uttalande har inget lagstöd i svensk lagstiftning.
- Långtgående slutsatser utan att källa anges.

De första utredande samtalen genomförs efter att utredningen varit pågående en tid.

- I den första utredningen gällande AA och AB genomförs det första utredande samtalet med vårdnadshavare efter drygt två veckor. Detta är även det enda utredande samtalet som genomförs med vårdnadshavare inom ramen för utredningen.
- I den andra utredningen gällande AA och AB genomförs det första samtalet med vårdnadshavare drygt en månad efter att utredning inletts. Under samtalet informeras vårdnadshavare om att utredning har inletts och är pågående sedan drygt en månad tillbaka.

Socialsekreterarna har få, om ens några, utredande samtal med barn, vårdnadshavare och andra sakkunniga i ärendet. De få samtal som socialsekreterarna har med barnen och vårdnadshavarna håller ej den kvalitet som utredande samtal skall ha. Vidare sker samtalen när utredningarna pågått en längre tid, ibland innan utredning har inletts.

Ärende AC

Utredning inleds enligt beslutsmotivering i beslut registrerat i verksamhetssystemet ”Utifrån den oro som framkommer kring AC:s hälsa och utveckling görs bedömningen att inleda

utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ Socialtjänstlag, detta för att se över om NN är i något behov av stöd eller skydd från socialtjänsten.”.

Av 11 kap. 2 § 2 st. SoL följer att en utredning skall bedrivas skyndsamt samt avslutas inom fyra månader. Finns särskilda skäl kan utredningstiden förlängas för viss tid.

Av granskningen framkommer att utredningen ej är avslutad och att utredningen vid tidpunkten då undertecknad påbörjar uppdraget i Gällivare kommun den 29 september 2023 varit pågående i 211 dagar. Utredningen har således ej avslutats inom lagstadgad tid.

Av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet framkommer att inga utredande samtal har genomförts med vårdnadshavare.

Socialekreterare uppger under intervju den 27 november 2023 att denne är medveten om att utredningen ej är färdigställd i tid och att anledningen till detta är att de haft en hög arbetsbelastning på enheten.

En hög arbetsbelastning kan vara en förklaring men inte en giltig anledning till att en utredning ej färdigställs inom lagstadgad tid.

Informationsinhämtande

Av 11 kap. 2 § SoL framkommer följande:

Vid en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får nämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen skall bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Utredningen skall inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Socialekreterare har sedan AC föddes haft kännedom om AC:s omfattande hälsoproblem samt omfattande vårdbehov. Vidare har socialekreterare redan tidigare tagit del av läkarintyg gällande AC:s hälsotillstånd samt AC:s behov utifrån AC:s hälsoproblem. Socialekreterare har medverkat vid ett samverkansmöte med hälso- och sjukvården avseende AC och även under det mötet fått ta del av AC:s hälsoproblem samt behov kopplade till dessa.

Socialekreterare begär inom ramen för pågående utredning ut hela journaler från hälso- och sjukvård, utan att syfte med detta framgår av journalanteckning eller övrig dokumentation i ärendet.

De brister som förekommer i handläggningen av ärendet är av så pass allvarlig art att ärendet bör skickas till IVO för granskning enligt Lex Sarah.

Ärende B

Sedan B aktualiserades vid socialtjänsten i Gällivare kommun har tre utredningar genomförts.

Utredning 1

Utredning inleds den 20 december 2022, fyra dagar efter att vårdnadshavare inkommit med ansökan om föräldrastöd.

Av journalanteckningar och dokumentation i övrigt framkommer ej hur ärendet aktualiseras inom socialförvaltning i Gällivare kommun. Socialtjänsten besöker, enligt vad som framkommer av dokumentation i ärendet, vårdnadshavare på sjukhuset. Av dokumentation i ärendet framkommer ej vem från socialtjänsten i Gällivare det är som besöker vårdnadshavare.

Utredningen är alltför omfattande utifrån moderns ansökan om föräldrastöd.

Analys och bedömning ger ej svar på vad som framkommit under utredningen och ej heller vilka eventuella behov eller risker som identifierats utifrån de uppgifter som framkommit under utredningen. Vidare saknas uppgifter om vilka skyddsfaktorer som identifierats under utredningen.

Under utredningen genomförs tre utredande samtal med modern.

Utredning 2

Utredning inleds med anledning av inkommen anmälan om oro för B.

Antal samtal med vårdnadshavare

Under utredningen genomförs ett nätverksmöte där vårdnadshavare samt B:s mor- och farföräldrar medverkar. Av dokumentation i ärendet framkommer att syftet med mötet är att klargöra hur vårdnadshavare och nätverket ställer sig till en nätverksplacering av B. Vårdnadshavarna uppger under nätverksmötet att de önskar att B placeras i familjehem inom nätverket och ej i ett familjehem utanför nätverket.

Förutom nätverksmötet genomförs ytterligare två samtal med vårdnadshavarna, varav ett samtal är ett enskilt samtal.

Utelämnande av information – placering inom nätverket

Av journalanteckningar i ärendet framkommer att socialsekreterare initialt förespråkar en nätverksplacering, något som även önskas av vårdnadshavare samt B:s mor- och farföräldrar. Morfadern uppger att han önskar att B placeras hos honom vilket även vårdnadshavare, farföräldrarna samt mormodern uppger att de önskar.

Av beslutsunderlaget framkommer ej att vårdnadshavarna önskar att B placeras inom nätverket tills de är redo att ta ansvar för B på heltid trots att vårdnadshavarna vid flertalet tillfällen uppgett att de önskar att B placeras hos morfadern. Vidare framkommer ej av beslutsunderlaget, eller övrig dokumentation i ärendet, att morfadern vid flertalet tillfällen

uppgett att han önskar bli familjehem. Undertecknad ser allvarig på att information av vikt utelämnas från beslutsunderlaget.

Analys och bedömning

Det är de inhämtade uppgifterna som utgör grunden för analysen och bedömningen av det specifika barnets eventuella behov av stöd och skydd från socialtjänsten. Analys och bedömning skall vara kortfattad, tydlig och opartisk och inga subjektiva bedömningar eller antaganden och tyckanden skall framkomma.

Brister i B:s analys och bedömning:

- Utredningen svarar ej på utredningens frågeställningar.
- Flera av de identifierade riskerna saknar stöd i det som framkommer av beslutsunderlaget samt övrig dokumentation i ärendet.
- Socialsekreterare resonerar ej på något sätt kring hur och de identifierade skyddsfaktorerna kompenserar för de identifierade riskfaktorerna.
- Socialsekreterare tar i bedömningen av risknivån för fortsatt utsatthet ingen hänsyn till de skyddsfaktorer som identifierats och deras inverkan på de identifierade riskfaktorerna.
- Flertalet av de uppgifter som framförs i analys och bedömning är kopierade från BBIC-grundbok. Socialsekreterare applicerar hela stycken utan att föra ett resonemang kring hur de är relevanta för B:s situation.
- Inget övervägande om möjlighet till placering av B inom nätverket

Exempel analys och bedömning

”Barn som växer upp med föräldrar med högre utbildning och god anknytning till arbetsmarknad löper minskad risk att utsättas för bristande omsorg och att utveckla psykosociala problem.”.

Av BBIC-grundbok framkommer att en riskfaktor är ”Att ha föräldrar med låg utbildning och svag anknytning till arbetsmarknaden”⁵³. Inte att det skulle vara en skyddsfaktor att ha föräldrar med hög utbildning och god anknytning till arbetsmarknaden. Avsaknad av riskfaktor är inte per automatik en skyddsfaktor, likväl som avsaknad av skyddsfaktor ej utgör en riskfaktor⁵⁴.

”Ett prosocialt nätverk kan utgöra en skyddsfaktor för barns utveckling och kan vara en kompensation för barn när föräldrarna har svårt att klara föräldrarollen. För barn som lever i utsatta familjer, där t.ex. någon av föräldrarna har psykiska problem eller har missbruksproblem, kan anhöriga ofta fungera som stöd och skydd. Det är viktigt att relationen mellan ett barn och dennes mor- och farföräldrar är den relationen och inte att mor- och farföräldrarnas relation till ett barn innebär att de ska vara ansvariga omsorgsgivare till barnet.”.

---

⁵³ Grundbok i BBIC – Barns behov i centrum, Socialstyrelsen s 41

⁵⁴ Grundbok i BBIC – Barns behov i centrum, Socialstyrelsen s 31

Socialsekreterare redogör inte för var denne hämtar stöd för påståendet att det är viktigt att mor- och farföräldrarna inte skall vara ansvariga omsorgsgivare till ett barnbarn.

Forskning visar att en placering i nätverkshem är mer gynnsamt för barnets utveckling än placering i familjehem utanför nätverket.

Av Socialtjänstlagen framgår tydligt att möjligheten till nätverksplacering alltid skall utredas inför placering av barn och unga. När ett barn inte kan bo hos sina föräldrar skall socialtjänsten i första hand överväga om barnet kan tas emot av någon släkting eller annan närstående⁵⁵. Det tilltänkta familjehemmet i nätverket skall utredas på samma sätt som andra familjehem⁵⁶.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) konstaterar att barn som är placerade i nätverkshem har en bättre beteendeutveckling och bättre psykisk hälsa och välbefinnande än barn placerade i familjehem utanför nätverket. Vidare konstaterar SBU att det sker färre sammanbrott i placeringarna när ett barn är placerat i ett familjehem i det egna nätverket än i ett familjehem utanför det egna nätverket⁵⁷.

Forskningen visar även att barnets närhet och relation till nätverkshemmet påverkar barnets stabilitet och trygghet positivt⁵⁸.

Av socialtjänstlagen framgår att när ett barn skall placeras skall det i första hand övervägas om barnet kan placeras i nätverket. Vad som är bäst för barnet skall dock alltid vara avgörande⁵⁹. Vidare framkommer att socialtjänstens verksamhet skall bygga på respekt för individernas självbestämmanderätt och integritet⁶⁰ och att insatser riktade till enskilda skall utformas och genomföras tillsammans med den enskilde⁶¹. Vidare skall socialtjänsten i nära samarbete med vårdnadshavarna sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd de är i behov av⁶².

Utredning avslutas med förslag till beslut att placera B i familjehem utanför nätverket. Något övervägande om möjligheten att placera B inom nätverket görs ej.

Utredning 3

Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds med anledning av att vårdnadshavare inkommer med ansökan om att B placeras i familjehem inom nätverket.

---

⁵⁵ 6 kap. 5 § SoL

⁵⁶ Socialstyrelsen, Placerade barn och unga s 38

⁵⁷ SBU 2016 Placering i släktinghem respektive vanliga familjehem – Vad gynnar barnen?

⁵⁸ Hedin L. Foster youth's sense of belonging in kinship, network, and traditional foster families an interactive perspective on foster youth's och Hedin L. Good relations between foster parents and birth parents : a Swedish study of practices promoting successful cooperation in everyday life. Child Care in Practice. 2015;21(2):177–91

⁵⁹ 6 kap. 5 § SoL

⁶⁰ 1 kap. 1 § 3 st. SoL

⁶¹ 3 kap. 5 § SoL

⁶² 5 kap. 1 § p 8 SoL

Av beslutsunderlaget framkommer att utredningen syftar till att utreda om B:s behov kan tillgodoses genom en nätverksplacering.

Informationsinhämtande

Av beslutsunderlaget framkommer att utdrag ur Polismyndighetens misstanke- och belastningsregister begärs in på vårdnadshavare samt mor- och farföräldrarna.

En förutsättning för att inhämta registerutdrag gällande vårdnadshavarna är att ärendet gäller åtgärder enligt LVU och att uppgifterna bedöms vara nödvändiga för att Socialnämnden skall kunna ta ställning till vilket behov av stöd och skydd barnet är i behov av⁶³.

Av journalanteckningar eller övrig dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter som ger stöd för att B vid något tillfälle skulle ha varit föremål för åtgärder enligt LVU. Det fanns därmed inget lagstöd för att inhämta registerutdrag på vårdnadshavarna. Då morfadern samt farföräldrarna tidigare uppgett att de kan bli familjehem åt B så var det helt korrekt att inhämta registerutdrag på dem.

Analys och bedömning

Syftet med utredningen är att utreda om B:s morfader har de förutsättningar som krävs för att tillgodose B:s behov. I analys och bedömning framkommer ej vilka behov som identifierats i förhållande till B därmed är det heller ej möjligt att bedöma om morfadern har förmåga att tillgodose B:s samtliga behov. Av beslutsunderlaget framkommer att morfadern har de förutsättningar som behövs för att ta ansvar för B:s hälsa och utveckling på heltid fram till dess att vårdnadshavare har möjlighet att ta ansvaret för honom.

I analys och bedömning hänvisar socialsekreterare till den forskning de använt sig av vid resonemang kring vilken placeringsform (familjehem inom nätverket eller familjehem utanför nätverket) som är att föredra för B. Socialsekreterare för ett tydligt resonemang kring frågan om vilken placeringsform som bedöms vara bäst för B och anledningarna till detta.

Ärende C

Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds med anledning av att vårdnadshavare ansöker om föräldrastöd.

Utredningen ändrar inriktning efter att det till socialtjänsten i Gällivare kommun inkommit orosanmälningar gällande CA och CB:s hemmiljö samt våldsutsatthet. Det är för undertecknad oklart när och om beslut fattas om att utredningen skall bedrivas enligt 11 kap. 1 § SoL då detta ej framkommer av journalanteckningar eller övrig dokumentation i ärendet.

Antal samtal med barn

Av beslutsunderlaget framkommer att det inom ramen för pågående utredning genomförs två samtal med CA. Något utredande samtal med CB genomförs ej.

---

⁶³ JO Dnr 2446–2016

Antal samtal med vårdnadshavare

Av beslutsunderlaget framkommer att 13 samtal genomförts med vårdnadshavare 1 inom ramen för utredningen. Flertalet av dessa samtal har skett i samband med att orosanmälningar inkommit.

Av beslutsunderlaget framkommer att åtta samtal genomförts med vårdnadshavare 2 inom ramen för utredningen.

Informationsinhämtning

Socialtjänsten i Gällivare begär in hela journaler från hälso- och sjukvården samt tandvården.

Begäran om uppgifter skickas till socialtjänst i tidigare kommun

Ingen information inhämtas från skolan.

Utelämnande av information av vikt

Vårdnadshavarna framför under pågående utredning, vid två tillfällen, att de har kännedom om en familj i Gällivare kommun som utretts som familjehem och de undrar om det skulle vara möjligt att placera CA i det familjehemmet för att situationen i hemmiljön skall lugna ned sig.

När sedan samordnare skall bedöma vårdnadshavarnas tillförlitlighet till lämnat samtycke till placering framförs följande i beslutsunderlaget:

”Båda föräldrarna har lämnat samtycke efter det att barnen omhändertagits, fadern under utredningstiden. Bedömningen är att de inte är mottagliga för att barnen behöver vara placerade utan samtycket är lämnat utifrån att socialnämnden gjorde ett omedelbart omhändertagande och att föräldrarna nu samtycker för att kunna upphäva vården av CA och CB”.

Socialnämndens sociala utskott ansöker om vård enligt LVU för CA och CB. Förvaltningsrätten avslår ansökan med motiveringen att vårdnadshavares lämnade samtycke bedöms som tillförlitligt.

Analys och bedömning

Det är de inhämtade uppgifterna som utgör grunden för analysen och bedömningen av det specifika barnets eventuella behov av stöd och skydd från socialtjänsten. Analys och bedömning skall vara kortfattad, tydlig och opartisk och inga subjektiva bedömningar eller antaganden och tyckanden skall framkomma.

Brister i CA och CB:s analys och bedömning:

- Förstärkande och värderande ord samt långtgående slutsatser.
- Framgår ej om det är forskning, facklitteratur eller eget tyckande som används i de resonemang och påståenden som görs i Analys och bedömning.
- Enbart riskfaktorer framkommer.
- Stora delar av Analys och bedömning är identisk med den analys och bedömning som återfinns i ärende AA.

- De resonemang samt påstående som förs fram i analys och bedömning utgår inte från CA samt CB:s specifika situation och behov.

Exempel analys och bedömning

”Barn som CA som utsätts för våld i hemmet löper dessutom större risk att utsättas för våld utanför sin egen familj. Det psykiska våldet sätter även djupa spår i CA:s självkänsla. Alla former av våld mot CA skadar CA:s utveckling och hälsa allvarligt. Att bli utsatt för våld innebär en allvarlig kränkning av CA:s egen självkänsla.”

”Alla barn som utsätts för våld påverkas och reagerar. Att vara utsatt för våld vid många tillfällen eller att vara utsatt för många olika våldshändelser ökar risken för att barn ska utveckla en mängd olika svårigheter och symtom. När CA utsätts för våld och emotionell försummelse sätts det djupa sår i CA.”

Vårdplan – Rättslig reglering

När ett barn placeras för vård skall en vårdplan upprättas för den vård socialnämnden avser att anordna⁶⁴. Kravet på att det skall finnas en vårdplan gäller både inför placeringar enligt SoL och LVU. Vårdplanen skall också ta upp åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för⁶⁵.

Vårdplanen skall så långt det är möjligt, upprättas i samråd med vårdnadshavarna och barnet eller den unge själv, beroende på ålder och mognad⁶⁶. Vårdnadshavare och barn skall kunna ta ställning till om de samtycker till vårdens innehåll och det är därför viktigt att det i vårdplanen tydligt framgår vilken vård socialnämnden avser att anordna. Vårdplanen behöver därför upprättas innan nämnden fattar beslut om vård⁶⁷.

Syftet med en vårdplan är bland annat att:

- Underlätta tydlighet och kommunikation mellan socialnämnden, barnet och dess vårdnadshavare.
- Utgöra ett underlag för uppföljning och utvärdering av vården.
- Tydliggöra ansvarsfördelningen mellan olika huvudmän.
- Möjliggöra för barnet och vårdnadshavare att följa och förstå syftet med vården⁶⁸.
- Vårdplanen skall bygga på de uppgifter som samlats in och den analys som gjorts under utredningen⁶⁹.

---

⁶⁴ 11 kap. 3 § första kap. SoL

⁶⁵ 11 kap. 3 § SoL

⁶⁶ 11 kap. 10 § SoL samt 1 och 36 §§ LVU samt Prop. 2000/01:80 s. 106.

⁶⁷ Prop. 2000/01:80 s. 105-106.

⁶⁸ Prop. 2000/01:80 s. 105.

⁶⁹ Prop. 2006/07:129 s. 48.

En vårdplan enligt 11 kap. 3 § första st. SoL skall (om det inte möter särskilda hinder) beskriva:

- Särskilda insatser som behövs
- Hur umgänget med vårdnadshavare, föräldrar och andra närstående skall ordnas
- Målet med vården
- Barnets och vårdnadshavarnas syn på den planerade vården⁷⁰

Det är viktigt att målet med vården är så tydligt och konkret utformat att barn och vårdnadshavare kan förstå innebörden. Socialnämnden måste på ett lättfattligt sätt kunna visa vad placeringen syftar till, målen med vården, och hur dessa mål skall uppnås⁷¹. En vårdplan skall revideras senast när placeringen pågått i två år och skall särskilt avse barnets långsiktiga boende. Därefter revideras vårdplanen vid behov⁷².

Vård enligt LVU skall avslutas när den inte längre behövs⁷³, vård enligt SoL skall avslutas om målen med vården är uppnådda eller om samtycket till vården återkallas⁷⁴.

Vårdplan – Gällivare kommun

Av granskningen framkommer att vårdplan finns i de granskade ärendena men att dessa innehåller en del brister:

- Umgänge mellan barnet och vårdnadshavare konkretiserats ej utan det som anges är att umgänge skall ske i samråd med socialtjänsten och utifrån barnets behov.
- Målen är i flertalet ärenden otydliga och blir därför svåra att förstå men även att följa upp.

Genomförandeplan – Rättslig reglering

Enligt 11 kap. 3 § andra stycket SoL skall en genomförandeplan upprättas för barn och unga som vårdas i hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem. Genomförandeplanen konkretiserar innehållet i vårdplanen för att tydliggöra hur insatsen skall genomföras och vilka delmål som skall uppnås. Genomförandeplanen tydliggör även ansvar och roller mellan olika aktörer samt vårdnadshavarna.

---

⁷⁰ 5 kap. 1 a § första stycket SoF

⁷¹ Prop. 2000/01:80 s. 105.

⁷² 11 kap. 3 § 2 st. SoL

⁷³ 21 § LVU.

⁷⁴ Placerade barn och unga – Handbok för socialtjänsten, Socialstyrelsen

Syftet med genomförandeplanen är att bidra till att:

- Tydliggöra hur insatsen skall genomföras
- Tydliggöra vilka mål och delmål som skall uppnås
- Tydliggöra ansvar och roller mellan olika aktörer, inklusive vårdnadshavare
- Vården planeras
- Vården bedrivs målinriktat
- Vården följs upp

Genomförandeplanen utgår från vårdplanen.

En genomförandeplan enligt 11 kap. 3 § andra stycket SoL skall (om det inte möter särskilda hinder) beskriva:

- Målet med de särskilda insatser som behövs.
- När och hur de särskilda insatserna skall genomföras.
- När och hur genomförandeplanen skall följas upp.
- När och hur barnet eller den unge skall kunna tillgodogöra sig åtgärder som andra huvudmän än socialnämnden ansvarar för.
- När och hur barnet eller den unges umgänge med föräldrar, vårdnadshavare och andra närstående skall ordnas.
- När och hur barnet eller den unge skall ha kontakt med socialnämnden.
- Barnet, den unges samt vårdnadshavares syn på genomförandet av den planerade vården.

Vidare skall det av genomförandeplanen framgå vilka åtgärder som planeras för att barnet eller den unge:

- Skall få lämplig utbildning i förskola eller skola
- Skall få sina behov av hälso- och sjukvård samt tandvård tillgodosedda
- Skall få stöd i umgänget med föräldrar, syskon och andra närstående

Socialnämnden skall verka för att barn och unga som är placerade i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende och att dennes vårdnadshavare deltar i arbetet med att upprätta, följa upp och vid behov revidera genomförandeplanen⁷⁵.

Socialnämnden har det övergripande ansvaret för genomförandeplanen och även en samordnande roll under vårdens genomförande.

---

⁷⁵ 7 kap. 2 § SOSFS 2012:11

Genomförandeplan –Gällivare kommun

Av granskningen framkommer att det inte har upprättats en genomförandeplan i något av de granskade ärendena.

Insatser

Samtycke – Rättslig reglering

Socialtjänstens verksamhet bygger på frivillighet och självbestämmande och insatser enligt socialtjänstlagen kräver att den enskilde ger sitt samtycke till föreslagen insats.

Ett barns vårdnadshavare har enligt föräldrabalken⁷⁶ rätt och en skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Utgångspunkten i svensk rätt är att barn under 18 år företräds av sin/sina vårdnadshavare och socialtjänstens insatser som rör barn skall således fattas i samförstånd med barnets vårdnadshavare. Om ett barn skall placeras utanför det egna hemmet krävs samtycke från barnets vårdnadshavare. Har barnet två vårdnadshavare krävs det att båda vårdnadshavarna samtycker till placeringen⁷⁷.

Om det finns grundad anledning att anta att ett samtycke kan komma att återkallas, innebär det att tillräcklig garanti saknas för att hela den behövliga vården kan genomföras. LVU kan då vara tillämplig⁷⁸.

Av 1 kap. 3 § SoL framgår att bestämmelser gällande vård utan samtycke regleras i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Lagrummet är således tydlig med att om det saknas samtycke skall beslut gällande vård av unga fattas med stöd av LVU.

Av 3 kap. 5 § SoL framgår att insatser riktade till enskilda skall utformas och genomföras i tillsammans med den enskilde.

Av 1 § LVU framgår att insatser rörande barn och unga skall utformas i samråd med den unga samt dennes vårdnadshavare och att insatserna skall präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Samtycke – Gällivare kommun

Ärende A

Journalföringen kring det omedelbara omhändertagandet är så bristfällig att det ej går att följa händelseförloppet. Av journalföring och övrig dokumentation i ärende A framkommer ej om vårdnadshavares samtycke till placering har efterfrågats.

Undertecknad ställer under intervju med samordnare om vårdnadshavares samtycke efterfrågades innan beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU fattades.

Samordnare uppger följande:

”Ja, det gjorde vi. Ja, det gjorde hon inte. Hon bara skrek”

---

⁷⁶ 6 kap. 11 och 13 §§ FB

⁷⁷ JO beslut 25 juni 2018. Dnr 1915–2017

⁷⁸ SOFS 1997:15 s. 17

Undertecknad påtalar att det ej framgår av dokumentationen att samtycke efterfrågats och samordnare uppger då följande:

”Nej och det får jag ta på mig att jag inte har skrivit in den delen för det vet jag att jag inte har gjort. Utan det var ju, mamma var i panik ungarna var i panik och försök lugna. Och vi blir jättstressade. Alltså så är det ju. Och tyvärr det, det får jag ta att det inte står att vi försökte få samtycke av mamma och att det inte gick”

Ärende B

Vårdnadshavare samt nätverket var inställda på att B skulle placeras inom nätverket utifrån att detta även var vad som förmedlades av socialsekreterare.

Samtycke till placering utanför nätverket efterfrågades ej innan beslut fattas i ärendet. Beslut om placering i familjehem utanför nätverket fattas utan vårdnadshavare informeras om detta.

Placeringen sker med stöd av SoL och vårdnadshavarna har således rätt att få information om familjehemmet innan placering för att kunna ta ställning till om de samtycker till placering i det specifika familjehemmet. Av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet framkommer att socialsekreterare lämnar kort information om familjehemmet dagarna innan B placeras.

Under intervju med socialsekreterare den 27 november 2023 ställer undertecknad frågan hur det kommer sig att socialsekreterare bestämmer sig för att placera B utanför nätverket. Socialsekreterare uppger följande:

” Jag bestämde inte, jag gav det som ett förslag”

Ärende C

Av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet framkommer att vårdnadshavare vid två tillfällen, veckan innan beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU fattas, efterfrågar stöd i form av familjehemsplacering av CA. Vårdnadshavare uppger även att de har kännedom om en familj som sedan tidigare har är utredd och som har erfarenhet av olika placeringsformer.

Av beslutsunderlaget framkommer följande:

”Båda föräldrarna har lämnat samtycke efter det att barnen omhändertagits, fadern under utredningstiden. Bedömningen är att de inte är mottagliga för att barnen behöver vara placerade utan samtycket är lämnat utifrån att socialnämnden gjorde ett omedelbart omhändertagande och att föräldrarna nu samtycker för att kunna upphäva vården av CA och CB”.

Aktuella placeringsformer

I de ärenden som ingått i granskningen har inga andra placeringsformer än jour- och familjehemsplaceringar varit aktuella. Undertecknad kommer av denna anledning ej att redogöra för andra placeringsformer än jour- och familjehem.

Jourhem – Rättslig reglering

Av 6 kap. 6 § SoL framkommer följande:

Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Socialnämnden får inte placera ett barn i ett sådant enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran (jourhem) om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av socialnämnd.

Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats.

Innan placering i jourhemmet sker skall jourhemmet vara utrett och godkänt av Socialnämnden⁷⁹. Jourhem utreds inte för ett specifikt barn och det är således ett generellt godkännande att ta emot barn som lämnas av nämnden.

Beslut om placering i jourhem delegeras till enskild tjänsteman.

Jourhem – Gällivare kommun

I de granskade ärendena har det enbart fattats beslut om familjehemsplacering. I ärende C används begreppet jourhem/familjehem i beslutsunderlaget men beslutet som är fattat är familjehemsplacering.

Socialnämnden/Socialnämndens sociala utskott har ej till något av de hem barnen är placerade i lämnat medgivande till hemmet att ta emot barn och unga för tillfällig vård och fostran.

---

⁷⁹ JO Dnr 3611-2022

Familjehem - Rättslig reglering

6 kap. 6 § SoL

Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av Socialnämnd.

5 kap. 1 § SOSFS 2012:11

Inför Socialnämndens beslut om vård i familjehem skall en bedömning göras om familjehemmet har förmåga att tillgodose det specifika barnets behov. Denna bedömning skall redovisas i ett beslutsunderlag (matchning) och till detta beslutsunderlag skall familjehemsutredningen bifogas.

Beslutsunderlaget skall även innehålla en redogörelse för vilka överväganden som har gjorts gällande möjligheten att placera barnet i nätverket⁸⁰.

Beslut om familjehemsplacering kan enligt lag endast delegeras till särskilt utskott, ej till enskild ledamot eller tjänsteman⁸¹.

Om familjehemmet har pågående placeringar eller har haft placeringar de senaste fem åren från andra kommuner skall socialtjänsten, efter lämnat samtycke från det tilltänka familjehemmet, begära referenser på varje familjehemsförälder från dessa kommuner⁸².

Detta har ej skett i ärende A trots vetskap om att familjehemmet där AA och AB placeras under flera år haft placeringar.

Socialstyrelsen rekommenderar att socialnämnden, inom ramen för egenkontrollen, samlar in uppgifter om vilka överväganden som har gjorts i fråga om möjligheten till nätverksplacering⁸³.

---

⁸⁰ 5 kap. 1 § SOSFS 2012:11

⁸¹ 10 kap. 4 § SoL

⁸² 4 kap. 6 § SOSFS 2012:11

⁸³ SOSFS 2011:9 och AR till 3 kap. SOSFS 2012:11

Familjehem – Gällivare kommun

Av delegationsordningen framkommer att Socialnämndens sociala utskott har delegation för att besluta om placering i familjehem samt godkännande av familjehem.

Av granskningen framkommer att beslut om placering i familjehem i de granskade ärendena ej har skett enligt vad som framkommer av delegationsordningen och därmed ej heller i enlighet med gällande lagstiftning och förordningar.

Av granskningen framkommer att inget av de familjehem som förekommer i granskningen har utretts och godkänts i enlighet med vad lagen föreskriver.

I ärende A återfinns en handling i familjehemsakten. Handlingen i dess nuvarande form är inte en familjehemsutredning.

Av granskningen framkommer vidare att i de granskade ärendena är fel delegat som fattar beslut om placering i familjehem.

Ärende A

I ärende A är det Socialnämndens ordförande som fattar beslut om placering i familjehem för AA och AB. Familjehemmet som AA och AB placeras av socialnämndens ordförande befinner sig vid denna tidpunkt på en campingplats i Piteå.

Undertecknad har under intervju med socialsekreterare samt samordnare den 27 november 2023 ställt frågan på vilka grunder man gjorde bedömningen att det var lämpligt att placera AA och AB i ett familjehem som vid tidpunkten befinner sig i en husvagn på en campingplats. Socialsekreterare uppger följande:

”Vi vet att det här är ett väldigt tryggt familjehem som vi har haft samarbete med. Så att vi var jättetrygga med att barnen hamnade där.”

Samordnare uppger följande:

”Att de är två vuxna, två trygga personer. De var bara tillfälligt på campingen.”

Undertecknad ställer frågan om möjligheten att placera AA och AB närmare Gällivare utreddes. Socialsekreterare uppger följande:

”Vi ringde de här, för det var ju liksom. Klockan var ju jättesent. Två barn, vi visste att vi har lång väg och alltså resa så är det ju oftast när vi haft Det har inte funnits någonting här på orten så vi har ju tvungen att”

”Vi visste ju att det, vi ingenting hade på orten var skall vi kolla då?”

Undertecknad frågar om ordförande i Socialnämnden var medveten om att familjehemmet vid tidpunkten befann sig på en campingplats. Socialsekreterare uppger följande:

”Oj, jag minns inte, jag kan inte svara på det. Det är ju alltså det är två år sedan, jag minns inte exakt hur dialogen gick i ordagrann form. Det kan jag inte svara på.”

Undertecknad ställer frågan om hur länge familjehemmet och därmed även AA och AB befinner sig på campingplatsen. Socialsekreterare uppger följande:

”Det minns, det vet jag inte.”

”Det var ju mitt alltså det var ju slutet av juli någon gång i början av augusti om jag minns rätt det här skedde, så det var ju liksom mitt i sommaren och familjehemmet var ju på semester på campingen. Men det är ett erfaret familjehem så vi var ju trygga i den bedömningen som är van vid de här sakerna och vi var inte oroliga.”

Samordnare uppger följande:

” Åh gud det minns jag inte. Det har jag, det har inte jag minne av. Om det var över helgen eller vad jag jag törs inte svara för jag minns ju inte. Alltså det här är ju ett tag sen och det har ju passerat några saker under bron efter det.”

Ärenden B

I ärende B fattar socialnämnden beslut om bistånd i form av familjehemsplacering enligt 4 kap. 1 § SoL. Vid tidpunkten för beslutet finns inget familjehem att placera i.

När ett hem sedan hittas så är det Socialnämndens ordförande som fattar beslut om familjehemsplacering.

Ärende C

I ärende C är det Socialnämndens andre vice ordförande som fattar beslut om familjehemsplacering i samband med det omedelbara omhändertagandet.

Inget av de hem som AA, AB, B, CA och CB placeras i är vid tidpunkten då beslut om familjehemsplacering fattas utredda

Uppföljning av vård - Rättslig Reglering

Socialnämnden skall noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende främst genom

- Regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas
- Enskilda samtal med barnet eller den unge
- Samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem
- Samtal med vårdnadshavarna⁸⁴

Uppföljningar sker inte vid enstaka besök eller möten utan är en pågående process som skall dokumenteras löpande.

Genom uppföljningar skall socialtjänsten säkerställa att vården är rättssäker och trygg samt att den utgår från barnets behov och uppföljningarna skall omfatta:

- Kontroll av att beslutade insatser har genomförts
- Utvärdering av resultatet av insatserna
- Eventuella förslag på andra insatser

Detta gäller oavsett om vården ges med stöd av SoL eller LVU.

Socialekreterare skall besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål⁸⁵.

Socialnämnden skall särskilt uppmärksamma den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående⁸⁶.

Uppföljningen skall fokusera på de faktiska resultaten av insatserna.

Uppföljning av vård – Gällivare kommun

Det är endast i ärendena AA och AB där det är aktuellt med uppföljning av vård.

Av granskningen framkommer att första gången socialtjänsten i Gällivare kommun besöker AA och AB i familjehemmet har AA och AB varit placerade i drygt fyra månader.

Inga samtal i syfte att följa upp vården har genomförts med AA och AB.
Uppföljningar i Gällivare kommun sker ej i enlighet med vad som följer av lag

---

⁸⁴ 6 kap. 7 b § första st. SoL

⁸⁵ 6 kap. 7 c § andra st. SoL

⁸⁶ 13 a § LVU

Övervägande av vård – Rättslig reglering

Om ett barn vårdas med stöd av socialtjänstlagen i annat hem än det egna skall socialnämnden, minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs samt hur vården bör inriktas och utformas.⁸⁷

Om den unge beretts vård med stöd av 2 § LVU skall socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortsatt behövs samt hur vården skall inriktas och utformas.⁸⁸

Övervägandet utgår från vårdplanen och skall omfatta barnets hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående⁸⁹. Övervägandet skall beskriva barnets situation och utveckling under placeringstiden samt om vården fortsatt behövs. Uppföljningarna som sker inför överväganden skall fokusera på faktiska insatserna och resultatet av dessa⁹⁰.

Övervägandet skall innehålla en kort beskrivning av vårdnadshavarnas situation samt vårdnadshavarnas inställning till vården.

Övervägande av vård – Gällivare kommun

Övervägande av vård har enbart varit aktuellt i ärende AA och AB och vården har övervägts vid två tillfällen sedan placeringen verkställdes.

Av granskningen framkommer att det i verksamhetssystemet har registrerats att övervägande är gjort en månad innan vården de facto övervägs av Socialnämnden. Vidare framkommer att det i överväganden anges att tidigare överväganden skett när det de facto inte har gjort det.

Övervägande av vård har skett vid följande tillfällen gällande AA och AB:

- 17 mars 2022
- 8 september 2022

Ytterligare överväganden av vården har ej skett sedan den 8 september 2022 och vården har således inte övervägts på ett år. Undertecknad rekommenderar att Gällivare kommun anmäler detta till IVO för granskning enligt Lex Sarah samt att utredning om eventuellt tjänstefel inleds.

---

⁸⁷ 6 kap. 8 § SoL

⁸⁸ 13 § LVU

⁸⁹ 6 kap. 7b § SoL och 13 a § LVU

⁹⁰ Socialstyrelsen, Grundbok i BBIC – Barns behov i centrum s. 107

Umgängesbegränsning – Rättslig reglering

Socialnämnden har ett ansvar för att den unges behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare så långt möjligt tillgodoses.

Socialnämnden får, om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vård enligt LVU:

- Besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas
- Besluta att den unges vistelseort inte skall röjas för föräldrar eller vårdnadshavare.
- Socialnämnden skall minst en gång var tredje månad överväga om ett sådant beslut som avses i andra stycket fortfarande behövs⁹¹.

Av 6 kap. 1 § 4 st. SoL framgår att vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön. En god och nära kontakt mellan barnet och vårdnadshavare är i de allra flesta fallen en viktig förutsättning för att barnet på sikt skall kunna återförenas med vårdnadshavare.

Socialnämnden ansvarar för att vårdnadshavare får såväl personligt som ekonomiskt stöd för att vårdnadshavare skall klara kontakten med barnet.

I de fall barnet är placerat i familjehem skall socialnämnden även verka för att familjehemmet medverkar till en positiv kontakt mellan vårdnadshavare och barnet under vårddagen⁹².

Det är barnets bästa som är avgörande för utformningen och omfattningen av umgänget⁹³ och barnets åsikter och inställning skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad⁹⁴. Hur umgänget skall ordnas skall beskrivas i vård- och genomförandeplan⁹⁵.

Bestämmelserna om umgängesbegränsning ska tillämpas restriktivt och ett beslut om umgängesbegränsning skall inte vara mer omfattande än nödvändigt för att genomföra vården. Socialnämnden får inte utan starka skäl besluta om inskränkningar i umgänget mellan barn och föräldrar⁹⁶. Om barnet uttrycker att denne inte önskar träffa vårdnadshavare kan även detta, enligt gällande praxis, motivera en begränsning av umgänget⁹⁷.

Utgångspunkten är att barnet har behov av umgänge, men om det saknas en målsättning om att barnet så småningom ska kunna återförenas med vårdnadshavare kan detta påverka omfattningen och formerna för umgänget. Så kallade uppväxtplaceringar kommer främst i fråga när föräldrarna har problem av allvarligt slag som påverkar umgänget med barnen, vilket i dessa fall även är av betydelse för utformningen av umgänget. Barnets behov av att på lång sikt ha en levande och kontinuerlig kontakt med föräldrarna måste vägas mot om

---

⁹¹ 14 § LVU

⁹² Prop. 1989/90:28 s. 115.

⁹³ 1 § femte stycket LVU.

⁹⁴ 36 § LVU.

⁹⁵ 11 kap. 3 § SoL och 5 kap. 1 a § SoF

⁹⁶ Prop. 1979/80:1 s. 601–602.

⁹⁷ RÅ 2005 ref. 66. Se även RÅ 1990 ref. 97

umgänget på kort sikt kan skada syftet med vården. Avvägningen kan enligt HFD innebära att en begränsning av umgänget bedöms vara till barnets bästa⁹⁸.

Andra exempel där kammarrätten bedömt att det varit motiverat att begränsa umgänget är:

- Barnet visar rädsla för vårdnadshavare⁹⁹.
- Vårdnadshavare kräver så pass omfattande umgänge att vården blir verkningslös¹⁰⁰.
- Umgänget begränsas i syfte att möjliggöra för barnet att knyta an till familjehemmet¹⁰¹.

Kammarrätter har i domar uttalat att det är en fråga om rättssäkerhet att ett beslut om umgängesbegränsning är tydligt och precist utformade¹⁰² och enligt JO skall följande framgå av ett beslut om umgängesbegränsning:

- På vilket sätt umgänget begränsas.
- Om beslutet är tidsbegränsat eller om det skall gälla tills vidare.
- Skälen för beslutet.
- En besvärshänvisning¹⁰³.

Beslut om umgänget får inte leda till andra begränsningar än vad som anses nödvändigt för vårdens genomförande. Av praxis från HFD framgår att socialnämndens befogenhet att besluta om umgänget är långtgående och att befogenheten sträcker sig så långt att nämnden kan förbjuda allt umgänge mellan barn och förälder och även reglera eller helt hindra telefon- och brevkontakt¹⁰⁴.

Umgängesbegränsning – Gällivare kommun

Det är bara i ärendena AA och AB som det varit och fortsatt är aktuellt med umgängesbegränsning. Av granskningen framkommer följande:

Umgänget begränsas initialt utan formellt beslut genom att samordnare och socialsekreterare meddelar vårdnadshavare 1 ej får träffa eller ha kontakt med AA och AB med anledning av pågående polisutredning.

Något formellt beslut om umgängesbegränsning fattas inte, trots att vårdnadshavare 1 vid flertalet tillfällen uppger att denne önskar umgänge med AA och AB, förrän efter tre månader in på placeringen. Umgänget har således begränsats utan lagstöd under tre månaders tid.

---

⁹⁸ HFD 2017 ref. 40.

⁹⁹ Kammarrätten i Jönköpings dom i mål nr 2797–17 och Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 1536–17

¹⁰⁰ Kammarrätten i Sundsvalls dom i mål nr 636–17 och Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 5705–15

¹⁰¹ Kammarrätten i Jönköpings dom i mål nr 326–19 och Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 1655–19.

¹⁰² Jfr Kammarrätten i Jönköpings dom i mål nr 567–19 och Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 5618–12

¹⁰³ JO 2018/19 s. 529 och JO 2014/15 s. 407.

¹⁰⁴ RÅ 1990 ref. 97 och RÅ 1993 ref. 72.

Beslut om umgängesbegränsning som fattas är total umgängesbegränsning. Vårdnadshavare 1 får således ej träffa eller på något annat sätt ha kontakt med AA och AB. I beslutet anges ej tidsperiod för hur länge beslutet skall gälla.

Beslutet avser endast vårdnadshavare 1. Då vårdnadshavare 2 kommer till Gällivare så meddelar man från socialtjänsten i Gällivare kommun att även vårdnadshavare 2 omfattas av umgängesbegränsningen, trots att inget beslut finns gällande vårdnadshavare 2. Umgängesbegränsningen saknar därmed lagstöd.

När samarbetet upplevs vara bättre hävs umgängesbegränsningen med motiveringen att samarbetet mellan socialtjänst och vårdnadshavare fungerar.

Umgängesbegränsning skall fattas utifrån barnets behov och barnets bästa och inte utifrån hur samarbetet mellan socialtjänsten och vårdnadshavare fungerar.

Nytt beslut om umgängesbegränsning 14 § LVU efter drygt fyra månader. Beslutet avser då vårdnadshavare 1 och vårdnadshavare 2.

Beslutet innebär total umgängesbegränsning för såväl vårdnadshavare 1 som vårdnadshavare 2 i förhållande till AA.

Vårdnadshavare 1 tillåts umgänge med AB en gång var åttonde vecka. Vårdnadshavare 2 omfattas av total umgängesbegränsning i förhållande till AB.

Övervägande av umgängesbegränsning – Gällivare kommun

Det första övervägandet sker drygt en månad försent och i samband med det tas beslut om att häva umgängesbegränsningen för att fyra månader senare återigen fatta beslut om umgängesbegränsning.

Vårdnadshavarna har vid flertalet tillfällen framfört att de önskar utökat umgänge, trots detta har Socialnämnden ej fattat beslut i frågan utan enbart övervägt umgängesbegränsningen, vilket medfört att vårdnadshavares rättigheter och möjligheter att överklaga umgängesbegränsningen åsidosatts.

Umgängesplanering – Rättslig reglering

När ett barn vårdas med stöd av SoL skall umgänget planeras i nära samarbete och samverkan med vårdnadshavarna då Socialnämnden saknar möjlighet att ensidigt bestämma hur umgänget skall utformas.

Om Socialnämnden och vårdnadshavarna ej kan komma överens om hur umgänget skall utformas skall socialtjänsten överväga om vården skall ges med stöd av LVU¹⁰⁵ då 14 § LVU ger Socialnämnden möjlighet att besluta om umgängesbegränsning och att utforma umgänget enligt Socialnämndens bedömning.

Umgängesplanering – Gällivare kommun

I ärende B, CA och CB har det varit aktuellt med umgängesplanering.

Av granskningen framkommer att umgänget begränsas i högre omfattning än vad som önskats av vårdnadshavare samt att det är socialsekreterare som ensidigt utformat umgängesplaneringen.

Vidare framkommer att umgänget begränsas utan att anledning till detta framgår av journalanteckningar eller övrig dokumentation i ärendena.

Socialsekreterare har ensidigt och utan att motivera detta beslutat att i högre utsträckning än önskat begränsa umgänget för vårdnadshavare, i strid med vad som följer av lagar och förordningar.

---

¹⁰⁵ JO Dnr 4942–2018

Övriga åtgärder

Beslut enligt 11 § LVU

Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge skall ordnas och var den unge skall vistas under vårdtiden.

Om beslut enligt 11 § LVU ej kan avvaktas får ordförande eller annan ledamot som nämnden har förordnat beslut i frågan. Beslutet skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde

Beslut med stöd av 11 § LVU kan ej delegeras till enskild tjänsteman.

I juni 2022 fattar samordnare, i en journalanteckning, beslut om samt godkänner att AA och AB skall vistas i annat hem än familjehemmet under tiden familjehemmet är på semester utomlands. AA och AB skall under denna period vistas hos två olika personer som de, enligt samordnare, har en god relation till.

Av journalanteckningar eller dokumentation i övrigt framkommer ej under viken period AA samt AB skall vistas utanför familjehemmet.

Kontaktuppgifter till de AA och AB skall vistas hos återfinns ej i journalanteckningar eller i övrig dokumentation i ärendet.

Folkbokföring

6 och 7 §§ Folkbokföringslagen

En person skall vara folkbokförd där denne anses vara bosatt och har sin dygnsvila

Prop. 2012/13:10

Folkbokföringen skall inte ändras om man på förhand vet att individen under högst sex månader skall tillbringa dygnsvila i annan fastighet än individens egentliga hemvist.

Socialstyrelsen

Folkbokföringen ändras inte vid placering i jourhem som är att betrakta som en tillfällig placering. Vid placering i familjehem folkbokförs barnet i familjehemmet.

Av granskningen framkommer att begäran om ändrad folkbokföring sker drygt en månad efter placeringen av AA och AB. Utifrån tidigare angivna skäl är AA och AB:s placeringar ej att betrakta som familjehemsplaceringar och därmed skall heller ej ändring av folkbokföring ske.

Undertecknad kan efter granskning konstatera att det i begäran om ändrad folkbokföring till Skatteverket framställs att AA och AB är placerade i familjehem.

Under intervju med samordnare den 27 november 2023 ställer undertecknad frågan om hur det kommer sig att man begärt att AA och AB skall folkbokföras trots att de ej är familjehemsplacerade. Samordnare uppger följande:

” Det gör det vi på alla barn först”

”Så här är det vi byter adress på alla barn första dagen. För att om de är placerade 3-4 månader i jourhem så får de inte komma in i skolan så länge de står i Gällivare. Det är därför vi byter adress för att barnen så fort som möjligt ska in i skolan. Där har vi krigat jättemycket med skolorna, oavsett vilken kommun det är. Är inte barnen skriven i kommunen får de inte börja skolan. Och tidigare har vi haft problem, bland annat barnen som är i tidningen nu för de fick inte komma in i skolan. Då fick vi skit för det, för vi hade inte adressändrat dem. Därför gör vi det här per automatik även i jourhem och så byter vi tillbaka om. För det är samma med Förvaltningsrätten, vi kan ju inte säga före vad de gör för beslut. De kan ju göra en helt annan bedömning än oss”

DNA-test

I ärende A begär socialsekreterare att vårdnadshavare 2 genomför ett DNA-test för att fastställa att denne är biologisk fader till AA och AB. Socialsekreterare framför följande argument i beslutsunderlaget för hemtagningsutredningen för att motivera begäran om DNA-test:

- AA:s berättelser om familjens vistelse på flykt skiljer sig från de uppgifter som vårdnadshavare 1 och vårdnadshavare 2 lämnat till Migrationsverket.
- Vårdnadshavare 1 har en annan stavning i sitt efternamn och ett annat födelsedatum i Migrationsverkets handlingar än vad som framkommer av Skatteverkets handlingar.
- I Sverige är det krav på att alla barn har rätt biologiska föräldrar och då AA och AB är födda utanför Sverige så går detta inte att fastställa utan ett DNA-test.

Vid närmare granskning av journalanteckningar och övrig dokumentation i ärendet framkommer följande:

- Socialtjänsten i Gällivare har betraktat vårdnadshavare 2 som vårdnadshavare och biologisk förälder från det att ärendet aktualiserades fram till då begäran om DNA-test lämnas till familjerätten i Gällivare kommun.
- Av Migrationsverkets handlingar framkommer inga uppgifter som motiverar för socialtjänsten i Gällivare att begära ett DNA-test för fastställande av faderskap.
- AA och AB är födda inom äktenskapet och äktenskapet har, enligt vad som framkommer av Migrationsverkets handlingar, godkänts av vårdnadshavarnas hemland samt av Migrationsverket.

Enligt gällande lagstiftning fastställs faderskapet per automatik när ett barn föds inom äktenskapet. Någon skillnad på utlandsfödda barn som fötts inom äktenskap görs ej i detta avseende¹⁰⁶.

Av 5 § 3 st. FL framkommer att myndighet får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot.

I ärende A är faderskapet bekräftat av vårdnadshavare, Skatteverket samt Migrationsverket.

Undertecknad frågar samordnare under intervju den 27 november 2023 om skälen till att en begäran om DNA-test skickades till familjerätten trots att AA och AB var födda inom äktenskapet. Samordnare uppger följande:

”Jo, barn födda inom äktenskap, absolut, men det är ju ingen som har tvingat föräldrarna till det här. De har ju samtyckt till att ta DNA-testet.”

För att ett samtycke ska vara frivilligt måste den enskilde ha ett fritt val och måste kunna säga nej eller ta tillbaka det lämnade samtycket utan att utsättas för repressalier eller på annat sätt missgynnas. Samtycke anses inte ha lämnats frivilligt om det finns en tydlig maktobalans mellan den enskilde och den samtycket lämnas till.

Vårdnadshavarna befinner sig i en beroendeställning till socialtjänsten och det råder således en maktobalans mellan vårdnadshavare och socialtjänst.

AA, AB samt vårdnadshavare utsätts för ett DNA-test trots att det i detta ärende inte finns någon skälig eller laglig grund för detta.

Undertecknad ställde under intervju med socialsekreterare den 27 november 2023 frågan om hur de hade resonerat kring DNA-testet. Socialsekreterare uppgav följande:

”Ja. Jag tänker att jag hade velat veta om det var min biologiska pappa eller inte”

---

¹⁰⁶ 2 § IFL

Sammanfattning av granskningen

Granskningen visar att handläggningen och dokumentationen i de granskade ärendena ej uppfyller de krav som ställs utifrån vid tiden rådande lagar, föreskrifter och förordningar.

Socialnämnden har ett ansvar att säkerställa att utredningar drivs framåt och att följa hur utredningar bedrivs¹⁰⁷. Ansvariga för att kontrollera att utredningar bedrivs rättssäkert, drivs framåt och slutförs inom lagstadgad tid är socialchef, verksamhetschef samt samordnare. Socialchef, verksamhetschef samt samordnare har brustit i uppföljning, kvalitetskontroll samt arbetsledning. Arbetsledningen har brustit i hela chefsledet inom Socialförvaltningen i Gällivare kommun. Samordnare har enligt tjänstebeskrivningen bland annat ansvar för att leda och fördela det dagliga arbetet samt ansvar för att verksamhetens arbete bedrivs rättssäkert och kostnadseffektivt. Av tjänstebeskrivningen framkommer även att samordnare är en arbetsgivarrepresentant. Av denna anledning inkluderas samordnare i chefsledet.

Det är ej möjligt att följa ärendena som helhet då flertalet av de upprättade journalanteckningarna i de granskade ärendena ej ger tillräcklig information om vilka som deltar eller vad som har sagts under samtal och möten. Av journalanteckningarna framkommer ej heller tillräcklig information om vilka åtgärder eller bedömningar som görs i ärendena.

Flertalet beslut i verksamhetssystemet samt de beslut som återfinns i den fysiska akten uppvisar brister vad gäller de formkrav som följer av rådande lagstiftning. Korrekta datumhänvisningar saknas i såväl beslut som i journalanteckningar. Beslutsmotiveringar och beslutsformuleringar är otydliga. Titel, namnförtydligande och underskrifter saknas i de flesta beslutsunderlagen.

Åtgärder har vidtagits utan lagstöd och flera beslut har fattats utan lagstöd.

I ett av de granskade ärendena meddelar samordnare och socialsekreterare att umgängesbegränsning råder trots att något beslut om umgängesbegränsning enligt 14 § LVU ej har fattats.

I de två övriga ärendena begränsas umgänget i större utsträckning än vad vårdnadshavare önskar och umgängesplaneringen utformas ensidigt av socialsekreterare, Detta är ej i enlighet med gällande lagar och förordningar.

Samordnare fattar, i en journalanteckning, beslut om var syskonen i ett av de granskade ärendena skall vistas under tiden som familjehemmet är på semester. Syskonen vårdades vid tidpunkten för beslutet, och vårdas fortsatt, med stöd av LVU. Samordnare fattar således beslut enligt 11 § LVU, ett beslut som ej får delegeras till tjänsteman.

---

¹⁰⁷ JO Dnr 2401-2017

Beslut om familjehemsplacering har fattats av Socialnämndens ordförande samt Socialnämndens andre vice ordförande trots att det råder delegationsförbud vad gäller beslut om familjehemsplaceringar. Detta har skett i samtliga av de granskade ärendena där det varit aktuellt med placering utanför det egna hemmet.

Socialnämnden/Socialnämndens sociala utskott har fattat beslut om familjehemsplacering trots att något familjehem ej har utretts åt det specifika barnet.

Inget av de familjehem som varit aktuella i genomförd granskning har utretts och godkänts enligt gällande lagar och förordningar. Socialnämnden/Socialnämndens sociala utskott har inte i något av ärendena som ingått i granskningen lämnat medgivande åt familjehemmet att ta emot det specifika barnet för stadigvarande vård och fostran.

Vid tidpunkten för beslut om familjehemsplacering i de aktuella ärendena har barnen således placerats i ett hem som inte är utrett och som inte heller av Socialnämnden/Socialnämndens sociala utskott fått medgivande att ta mot det specifika barnet för stadigvarande vård och fostran.

Socialnämnden/Socialnämndens sociala utskott har ej lämnat några generella medgivanden åt dessa familjer att ta emot barn och unga för tillfällig vård, så det har inte heller varit frågan om att barnen har placerats i ett godkänt jourhem.

Utredningar enligt 11 kap. 1 § SoL skall hålla god kvalitet, bedömningar och beslut skall baseras på fakta och objektivitet. De granskade beslutsunderlagen är ej av sådan kvalitet som avses i lagar och förordningar. Flera av utredningarna innehåller felaktiga uppgifter och subjektiva bedömningar. Att utelämna uppgifter i ett beslutsunderlag är inte att utreda objektivt och förutsättningslöst. Att inte genomföra utredningar enligt lagar och förordningar riskerar att beslut fattas på felaktiga grunder, inte bara inom den egna verksamheten utan även vid andra myndigheter.

När en åtgärd rör ett barn skall barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör denne. Om barnet inte framför sina åsikter skall barnets inställning, så lång det är möjligt, klarläggas på annat sätt¹⁰⁸. En utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL kräver inget samtycke från vårdnadshavare utan skall bedrivas utifrån eventuell oro för barnet som är föremål för utredningen. Utredningar skall bygga på uppgifter inhämtade genom utredande samtal samt övriga uppgifter inhämtade inom ramen för utredningen.

Socialekreterarna har få utredande samtal med barn, vårdnadshavare och andra sakkunniga i ärendet. De samtal som socialekreterarna har med barnen och vårdnadshavarna håller ej den kvalitet som utredande samtal skall ha.

I vissa fall sker samtalen med barnen inom ramen för förhandsbedömning och utan att vårdnadshavares samtycke har efterfrågats.

---

¹⁰⁸ 11 kap. 10 § SoL

Överväganden om vård skall ske minst var sjätte månad. I de två ärenden där det är aktuellt med övervägande av vård har inget övervägande skett under perioden 8 september 2022 – 27 november 2023, alltså en period av drygt 14 månader.

Övervägande om umgängesbegränsning skall ske var tredje månad. I de två ärenden som detta är aktuellt för har dessa överväganden i samtliga fall skett inom lagstadgad tid, om man bortser från det första övervägandet

De slutsatser som socialsekreterare samt samordnare drar i analys och bedömning är i stor utsträckning för långtgående. Slutsatserna baseras ej på de uppgifter som framkommer av beslutsunderlaget och anpassas ej heller till det specifika barnets situation. I de flesta utredningarna är det otydligt om det som framkommer i analys och bedömning baseras på forskning, fakta eller eget tyckande.

Det är socialtjänsten och ansvarig socialsekreterare för ärendet som ansvarar för inhämtande av uppgifter och socialtjänsten kan ej delegera bort samtal med barn, vårdnadshavare och faktainsamling till annan part inom ramen för en pågående utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL. Barnsamtal och beslutsfattande i barnavårdsärenden skall genomföras av anställda inom socialtjänsten som besitter den kompetens som krävs enligt gällande lagstiftning. I två av de ärendena som granskats har samtal med barn, vårdnadshavare samt informationsinhämtning överlåtits till familjehemmet.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de ärenden som granskats uppvisar allvarliga brister. Vissa av bristerna är så pass allvarliga att de bör rapporteras till IVO enligt Lex Sarah. Vidare bör enskilda medarbetares och beslutsfattares agerande utredas och eventuellt anmälas till andra berörda myndigheter och nödvändiga arbetsrättsliga åtgärder vid behov vidtas.

Rekommendationer

Undertecknad rekommenderar en översyn av verksamhetssystemet och de blanketter och beslutsmotiveringar som ligger däri. Det skall inte vara möjligt att fatta beslut i ett verksamhetssystem utan att det framkommer lagrum, vad beslutet avser, motivering, datum, beslutsfattare osv.

Vidare rekommenderar undertecknad

- Översyn av samtliga rutiner, beslutsmallar och beslutsformuleringar
  - Översyn av arbetsprocesser
  - Översyn av kvalitetsledningssystem
  - Översyn av akthanteringsplan
  - Översyn av rutin för avvikelshantering
  - Kompetenshöjande insatser för chefer och medarbetare
  - Översyn av delegationsordningen
-
- Kompetenshöjande insatser till ledamöter i Socialnämnden samt Socialnämndens sociala utskott.

